

Regeringens proposition

2005/06:76

Kärnsäkerhet och strålskydd

Prop.
2005/06:76

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 2 februari 2006.

Göran Persson

Lena Sommestad
(Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändringar i bl.a. lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, strålskyddslagen (1988:220) och sekretesslagen (1980:100).

Förslagen innebär en uppdatering och skärpning av möjligheterna att skydda kärntekniska anläggningar och förhindra spridning av radioaktivt material och viss känslig information, bl.a. genom utökad upplysningsplikt, utvidgad sekretess och tystnadsplikt och större möjligheter att meddela föreskrifter och villkor för kärnteknisk verksamhet och verksamhet med strålning. De föreslagna ändringarna är ett led i en strävan att förebygga sabotage och annan terroristverksamhet samt att uppfylla Internationella atomenergiorganets (IAEA) uppförandekod till skydd för människor, samhälle och miljö.

Förslagen innehåller också bestämmelser som säkerställer ett tryggt omhändertagande av allt radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet, bl.a. genom samordning mellan strålskyddslagen och miljöbalkens bestämmelser om producentansvar samt ett tydligare ansvar för radioaktivt verksamhetsavfall.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2006.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	4
2	Lagförslag.....	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet	5
2.2	Förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220).....	7
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2006:000) om ändring i sekretesslagen (1980:100)	9
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.....	10
3	Ärendet och dess beredning.....	11
4	Ändringar i kärntekniklagen.....	12
4.1	Upplysningsskyldighet.....	12
4.2	Godkännande av underentreprenörer	13
4.3	Delegation att besluta om villkor för tillstånd	14
4.4	Upphävande av förbudet mot att vidta vissa förberedande åtgärder på kärnteknikområdet	15
4.5	Konsekvenser	16
5	Radioaktivt avfall	16
5.1	Radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet.....	16
5.2	Producentansvar	17
5.3	WEEE-direktivet.....	17
5.4	HASS-direktivet.....	18
5.5	Produktavfall.....	19
5.6	Verksamhetsavfall.....	21
5.6.1	Ansvaret för avfallet	21
5.6.2	Avfall från miljöfarlig verksamhet	22
5.7	Övrigt avfall	23
5.8	Konsekvenser	23
6	Sekretess och tystnadsplikt.....	25
6.1	Internationella atomenergiorganets (IAEA) uppförandekod	25
6.2	Skydd för uppgifter som kan leda till kärnsprängningar eller spridning av kärnvapen.....	26
7	Ändring i finansieringslagen	28
8	Miljöbalken och frågor om kärnsäkerhet och strålskydd	28
8.1	Miljöbalkens förhållande till kärntekniklagen och strålskyddslagen.....	28
8.2	Omprovning av miljöbalkstillstånd.....	29
9	Författningskommentarer	31
9.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet	31
9.2	Förslaget till lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220).....	32

9.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:000) om ändring i sekretesslagen (1980:100)	33	Prop. 2005/06:76
9.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.....	33	
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Kärnkraftverkens säkerhet och strålskydd (SOU2003:100).....	34	
Bilaga 2	Kärnsäkerhetsutredningens lagförslag.....	42	
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser avseende betänkandet Kärnkraftverkens säkerhet och strålskydd (SOU 2003:100) ...	47	
Bilaga 4	Sammanfattning av IKA-utredningen	48	
Bilaga 5	IKA-utredningens lagförslag	53	
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanser avseende betänkandet Radioaktivt avfall i säkra händer (SOU 2003:122)	59	
Bilaga 7	11 september-utredningens lagförslag.....	60	
Bilaga 8	Förteckning över remissinstanser avseende betänkandet Vår beredskap efter den 11 september (SOU 2003:32).....	61	
Bilaga 9	Lagrådsremissens lagförslag	62	
Bilaga 10	Lagrådets yttrande	69	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 2 februari 2006	70	
	Rättsdatablad.....	71	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2005/06:76

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,
2. lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220),
3. lag om ändring i lagen (2006:000) om ändring i sekretesslagen (1980:100),
4. lag om ändring i lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet¹

dels att 6 § skall upphöra att gälla,

dels att 4, 5, 8, 10 och 25 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Säkerheten vid kärnteknisk verksamhet skall upprätthållas genom att de åtgärder vidtas som krävs för att

1. förebygga fel i *eller* felaktig funktion hos utrustning, felaktigt handlande eller annat som kan leda till en radiologisk olycka, och

2. förhindra olovlig befattning med kärnämne eller kärnavfall.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om åtgärder som avses i första stycket.

1. förebygga fel i *utrustning*, felaktig funktion hos utrustning, felaktigt handlande, *sabotage* eller annat som kan leda till en radiologisk olycka, och

5 §

För kärnteknisk verksamhet krävs tillstånd enligt denna lag. Frågor om tillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

En tillståndshavare får efter godkännande av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer uppdra åt någon annan att vidta åtgärder som enligt denna lag skall utföras av tillståndshavaren.

Såvitt avser de åtgärder som godkännandet omfattar *är* även uppdragstagaren *att anse* som tillståndshavare vid tillämpning av 10 och 17–29 §§.

Endast om det har godkänts av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *får*

1. *en tillståndshavare* uppdra åt någon annan att vidta åtgärder som enligt denna lag skall utföras av tillståndshavaren, *och*

2. *en uppdragstagare som avses i 1 uppdra* åt någon annan att vidta åtgärder som uppdraget omfattar.

Om ett uppdrag har godkänts enligt andra stycket, skall även uppdragstagaren *anses* som tillståndshavare vid tillämpning av 10 och 17–29 §§ *såvitt* avser de åtgärder som godkännandet omfattar.

¹ Lagen omtryckt 1992:1536.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag eller i det enskilda fallet ge dispens från kravet på godkännande som avses i andra stycket 1.

8 §

När ett tillstånd meddelas eller under ett tillstånds giltighetstid får uppställas sådana villkor som behövs med hänsyn till säkerheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får när ett tillstånd meddelas eller under dess giltighetstid besluta om de villkor som behövs med hänsyn till säkerheten.

10 §

Den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet skall svara för att de åtgärder vidtas som behövs för

1. att med hänsyn till verksamhetens art och de förhållanden under vilka den bedrivs upprätthålla säkerheten,
2. att på ett säkert sätt hantera och slutförvara i verksamheten uppkommet kärnavfall eller däri uppkommet kärnämne som inte används på nytt, och
3. att på ett säkert sätt avveckla och riva anläggningar i vilka verksamheten inte längre skall bedrivas.

Den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet skall i samband med olyckstillbud, hot eller annan liknande omständighet snarast till den myndighet som avses i 16 § lämna sådana upplysningar som har betydelse för bedömningen av säkerheten.

25 §²

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bedriver kärnteknisk verksamhet utan tillstånd enligt 5 § eller 5 a § andra stycket eller bryter mot 6 §, 2. åsidosätter sin anmälningsskyldighet enligt 7 a–7 c §§, eller 3. åsidosätter villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag.	1. bedriver kärnteknisk verksamhet utan tillstånd enligt 5 § första stycket eller 5 a § andra stycket,

Den som i övrigt med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 10 § döms till böter eller fängelse i högst två år.

Den som i övrigt med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 10 § första stycket döms till böter eller fängelse i högst två år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

² Senaste lydelse 2000:169.

Härigenom föreskrivs att 13, 35, 36 och 41 §§ strålskyddslagen (1988:220) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

Den som bedriver eller har bedrivit verksamhet med strålning skall svara för att det i verksamheten uppkomna radioaktiva avfallet hanteras och, när det behövs, slutförvaras på ett från strålskyddssynpunkt tillfredsställande sätt. Detsamma gäller kasserade strålkällor som använts i verksamheten.

Om det är påkallat från strålskyddssynpunkt får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att den som bedriver eller har bedrivit verksamhet med strålning skall svara för att det i verksamheten uppkomna radioaktiva avfallet hanteras eller slutförvaras på särskilt angivet sätt.

Den som bedriver eller har bedrivit verksamhet med strålning skall svara för att det radioaktiva avfall som förekommer i verksamheten

1. hanteras och, när det behövs, slutförvaras på ett från strålskyddssynpunkt tillfredsställande sätt, eller

2. överlämnas till en producent som i enlighet med bestämmelser som har meddelats med stöd av 15 kap. 6 § miljöbalken är skyldig att ta hand om avfallet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldigheterna i första stycket 1.

35 §

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 6 §, 7 §, 9–11 §§ eller 13 § första stycket.

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 6 §, 7 §, 9–11 §§ eller 13 § första stycket 1.

36 §¹

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot 16 § första stycket eller 20 § 1, 2 eller 4,

¹ Senaste lydelse 2000:264.

2. bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 12 § första stycket, 13 § andra stycket, 14 §, 15 §, 16 § andra stycket, 17 §, 19 § första stycket, 20 § 3 eller 21 §,

3. bryter mot villkor som meddelats med stöd av 26 eller 27 §,

4. bryter mot föreläggande eller förbud som meddelats med stöd av 32 § första stycket.

2. bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 12 § första stycket, 14 §, 15 §, 16 § andra stycket, 17 §, 19 § första stycket, 20 § 3 eller 21 §,

41 §

Den som har tagit *befattning med ett ärende enligt denna lag* får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han därvid har fått veta om affärs- eller driftsförhållanden eller förhållanden av betydelse för landets försvar.

Den som *på grund av bestämmelser i denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen* har tagit *del av uppgifter*, får inte obehörigen röja eller utnyttja dem, om de avser

1. affärs- eller driftsförhållanden,

2. förhållanden av betydelse för landets försvar, eller

3. *säkerhets- och bevakningsåtgärder som avser transport eller förvaring av sådana radioaktiva ämnen som anges i rådets direktiv 2003/122/Euratom av den 22 december 2003 om kontroll av slutna radioaktiva strålkällor med hög aktivitet och herrelösa strålkällor*².

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

² EUT L 346, 31.12.2003, s. 57 (Celex 32003L0122).

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:000) om
ändring i sekretesslagen (1980:100)

Prop. 2005/06:76

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100)¹ i stället för dess lydelse enligt lagen (2006:000) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2005/06:51

Föreslagen lydelse

5 kap.

2 §²

Sekretess gäller för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning som kan användas i syfte att åstadkomma kärnsprängning eller spridning av kärnvapen.

Sekretess gäller för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om säkerhets- eller bevakningsåtgärd med avseende på

1. byggnader eller andra anläggningar, lokaler eller inventarier,
  2. tillverkning, förvaring, utlämning eller transport av pengar eller andra värdeföremål samt transport eller förvaring av vapen, ammunition, sprängämnen, klyvbart material eller *radioaktivt avfall*,
  3. telekommunikation eller system för automatiserad behandling av information,
  4. behörighet att få tillgång till upptagning för automatiserad behandling eller annan handling,
  5. den civila luftfarten eller den civila sjöfarten,
  6. transporter på land av farligt gods,
- om det kan antas att syftet med åtgärden motverkas om uppgiften röjs.

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 2004:507.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

Prop. 2005/06:76

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Kärnavfallsfonden leds av en styrelse, som skall förvalta medlen i fonden enligt 7 a och 7 b §§. Styrelsen skall årligen till regeringen lämna en redovisning som avser förvaltningen under det gångna året.

Regeringen utser *styrelse* i Kärnavfallsfonden *och förordnar om revisorer för granskning av styrelsens förvaltning.* Regeringen utser *styrelsen* i Kärnavfallsfonden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

¹ Lagen omtryckt 1995:1544.

Regeringen tillkallade den 21 februari 2002 en särskild utredare med uppgift att analysera förutsättningarna för kärnsäkerheten och strålskyddet vid de svenska kärnkraftverken mot bakgrund av utvecklingen i omvärlden (dir. 2002:33). I uppdraget ingick att lämna de förslag till författningsändringar som föranleddes av utredarens överväganden. Utredaren, som bestämde att utredningen skulle benämnas Kärnsäkerhetsutredningen (M 2002:01), överlämnade den 7 november 2003 betänkandet Kärnkraftverkens säkerhet och strålskydd (SOU 2003:100). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1* och utredningens lagförslag återges i *bilaga 2*. Betänkandet remissbehandlades. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren och en sammanställning av dessa finns tillgängliga i Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet (dnr M2003/3404/Mk).

Den 23 maj 2002 tillkallade regeringen en särskild utredare för att utreda och föreslå ett system för omhändertagande och slutförvaring av radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet (dir. 2002:67). Utredaren skulle också lämna förslag till hur finansiering och ansvar skulle fördelas samt till de författningsändringar som behövdes. Utredaren tog namnet Utredningen om radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet (IKA) (M 2002:03). IKA-utredningen, som den här efter benämns, överlämnade den 4 december 2003 betänkandet Radioaktivt avfall i säkra händer (SOU 2003:122). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 4* och utredningens lagförslag återges i *bilaga 5*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissvaren och en sammanställning av dessa finns tillgängliga i Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet (dnr M2003/3814/Mk).

Regeringen tillkallade den 20 december 2001 en särskild utredare med uppgift att kartlägga och analysera myndigheternas och de övriga offentliga organens samlade beredskap och förmåga att hantera omfattande terroristattentat och liknande händelser i Sverige (dir. 2001:120). Utredaren, som antog namnet 11 september-utredningen (Ju 2001:13), överlämnade den 26 mars 2003 betänkandet Vår beredskap efter den 11 september (SOU 2003:32) till Justitiedepartementet. Betänkandet har överlämnats till Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet i den del som avser förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Utredningens lagförslag i den delen återges i *bilaga 7*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 8*. Remissvaren och en sammanställning av dessa finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju2003/2990/PO).

Propositionen innehåller även förslag till ändring i 5 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100) och 41 § strålskyddslagen (1988:220). Förslagen har tagits fram i samarbete med Statens strålskyddsinstitut som ett led i Sveriges åtagande att följa riktlinjerna i Internationella atomenergiorganets (IAEA) uppförandekod. Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Statens kärnkraftinspektion och Studsvik Nuclear AB har yttrat sig över förslagen och inte haft några invändningar (dnr M2005/6177/R).

Propositionen innehåller slutligen ett förslag till ändring i lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. som innebär att en obsolet bestämmelse upphävs.

Prop. 2005/06:76

Lagrådet

Regeringen beslutade den 15 december 2005 att inhämta lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 9*. Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran. Lagrådets yttrande återges i *bilaga 10*. Efter lagrådsgranskningen har vissa redaktionella och språkliga ändringar gjorts.

4 Ändringar i kärntekniklagen

4.1 Upplysningsskyldighet

Regeringens förslag: Den som bedriver kärnteknisk verksamhet skall, när det är nödvändigt på grund av olyckstillbud, hot eller liknande anledning, lämna tillsynsmyndigheten de upplysningar som behövs för bedömningen av säkerheten. Vidare skall det uttryckligen framgå av lagtexten att säkerheten vid kärnteknisk verksamhet skall upprätthållas även genom att de åtgärder vidtas som är krävs för att förebygga sabotage.

11 september-utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens men har delvis en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Statens kärnkraftinspektion har i flera författningar tilldelats ansvaret för att informera och ge råd till andra inhemska eller utländska myndigheter och allmänheten i händelse av en olycka i en kärnteknisk verksamhet. Det är mot denna bakgrund angeläget att kärnkraftinspektionen tidigt får sådan information från de kärntekniska anläggningarna att det blir möjligt för inspektionen att på ett godtagbart sätt fullgöra sina uppgifter och medverka till det olycksförebyggande arbetet. Enligt 10 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) skall den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet svara för att de åtgärder vidtas som, med hänsyn till verksamhetens art och de förhållanden under vilka den bedrivs, behövs för att upprätthålla säkerheten. Denna allmänna skyldighet för tillståndshavarna har emellertid inte ansetts innefatta en sådan informationsskyldighet gentemot kärnkraftinspektionen som nu föreslås. Inte heller bemyndigandet i 4 § andra stycket kärntekniklagen har kunnat läggas till grund för föreskrifter om sådan upplysningsplikt. Sålunda har det inte kunnat säkerställas att kärnkraftinspektionen erhåller information i önskvärd utsträckning. Då det får anses grundläggande för upprätthållandet av en godtagbar säkerhet vid utövandet av kärnteknisk verksamhet att tillsynsmyndigheten, dvs. kärnkraftinspektionen, får tidig information när det inträffar en olycka eller något som kan leda till en olycka, är den nu beskrivna otydligheten i lagen otillfredsställande. Regeringen föreslår därför att kärntekniklagen kompletteras med en bestämmelse som innebär att den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet i samband med olycks-

tillbud, hot eller annan liknande anledning snarast och på eget initiativ skall lämna sådana upplysningar till tillsynsmyndigheten som har betydelse för bedömningen av säkerheten. Eftersom bestämmelsen riktar sig till den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet bör den lämpligen införas som ett nytt stycke i 10 § kärntekniklagen. Regeringen har för avsikt att delegera till kärnkraftinspektionen att besluta om verkställighetsföreskrifter avseende upplysningsskyldigheten.

Upplysningsplikten behöver inte omfattas av den direkta straffbarhet som följer av 25 § andra stycket kärntekniklagen, varför sistnämnda paragraf bör justeras så att den inte omfattar det nya stycket i 10 §.

När det gäller åtgärder för att förhindra olovlig befattning med kärnämne eller kärnavfall i 4 § första stycket 2 kärntekniklagen uttalade regeringen i specialmotiveringen till paragrafen (se prop. 1983/84:60 s. 83) att sabotage var ett exempel på sådan yttre påverkan av anläggningar och transporter som ansågs rymmas i uttrycket befattning med kärnämne eller kärnavfall. Förutom att det därmed följer av lagen att säkerheten skall upprätthållas bl.a. genom att nödvändiga åtgärder vidtas för att förhindra sabotage, torde alltså det nämnda bemyndigandet i paragrafen tillåta sådana ytterligare föreskrifter som avser åtgärder för att förhindra sabotage. Det har däremot varit föremål för viss diskussion om paragrafen också medger föreskrifter om åtgärder till förebyggande av sabotage (andra stycket jämfört med första stycket 1). Detta måste, trots paragrafens lydelse, antas vara avsikten, men för att vidare tvekan skall undvikas föreslår regeringen att paragrafen justeras så att detta uttryckligen framgår.

4.2 Godkännande av underentreprenörer

Regeringens förslag: Det skall krävas godkännande för att en uppdragstagare enligt kärntekniklagen skall få delegera åt någon annan att vidta åtgärder som uppdraget omfattar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall få besluta om undantag från kravet på att uppdragstagare som anlitas av en tillståndshavare måste godkännas i varje enskilt fall. Det skall tydliggöras att straffbestämmelsen i 25 § första stycket 1 kärntekniklagen endast omfattar att bedriva kärnteknisk verksamhet utan tillstånd.

Kärnsäkerhetsutredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Den som har tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet får enligt 5 § kärntekniklagen uppdra åt någon annan att vidta de åtgärder som ankommer på tillståndshavaren, under förutsättning att regeringen, Statens kärnkraftinspektion eller Statens strålskyddsinstitut godkänner detta. Sådant godkännande krävs i varje enskilt fall. Eftersom det är vanligt inom många branscher att allt fler arbetsuppgifter läggs ut på externa uppdragstagare, s.k. outsourcing, kan det emellertid förutses att en sålunda godkänd uppdragstagare har behov av att i sin tur låta någon annan vidta vissa åtgärder. Det är därför rimligt att lagen tydliggör att även ett sådant uppdrag måste godkännas på mot-

svarande sätt. Det bör också framgå av lagen att det inte skall vara tillåtet att lämna uppdrag vidare i ytterligare led.

Eftersom alla godkända uppdragstagare, i varje led, enligt 5 § tredje stycket kärntekniklagen anses som tillståndshavare vid tillämpning av t.ex. straffbestämmelserna i lagen, kommer fler att omfattas av dessa. Det är dock endast att bedriva kärnteknisk verksamhet utan tillstånd som är straffbelagt enligt 25 § första stycket 1 kärntekniklagen, varför denna bestämmelse bör förtydligas på så vis att den inte syftar på hela 5 §.

I ett läge där intresset av att hyra in personal och lägga ut verksamhet ökar är det viktigt att regelverket, utan att vara otydligt vad gäller säkerhetsansvaret, inte är onödigt administrativt betungande. Det kan därför vara motiverat att i vissa situationer befria tillståndshavaren från kravet att begära särskilt godkännande för varje uppdrag. Om arbetsuppgiften lämpar sig för det och tillståndshavaren styr dess innehåll och utförande är det inte orimligt att kravet på godkännande ersätts av en anmälan till kärnkraftinspektionen eller strålskyddsinstitutet. I syfte att möjliggöra denna förenkling föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i ett nytt stycke i 5 § kärntekniklagen bemyndigas att meddela föreskrifter om undantag eller besluta om dispens från kravet på godkännande för tillståndshavare. Regeringen avser att med stöd av detta bemyndigande delegera till kärnkraftinspektionen respektive strålskyddsinstitutet att precisera förutsättningarna för sådana undantag.

4.3 Delegation att besluta om villkor för tillstånd

Regeringens förslag: Regeringen ges möjlighet att generellt delegera till en myndighet att komplettera ett tillstånd till kärnteknisk verksamhet med de ytterligare villkor som behövs med hänsyn till säkerheten.

Kärnsäkerhetsutredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Av 8 § kärntekniklagen framgår att ett tillstånd till kärnteknisk verksamhet får innehålla villkor som behövs med hänsyn till säkerheten och att sådana villkor får uppställas när som helst under tillståndets giltighetstid. Paragrafen ger ingen möjlighet för regeringen att i förordning delegera till en myndighet att besluta om sådana villkor. Regeringens praxis är dock att i varje tillståndsbeslut delegera till Statens kärnkraftinspektion att meddela de villkor som behövs.

I fråga om strålskydd finns motsvarande bestämmelse i 27 § strålskyddslagen (1988:220), där det anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela de ytterligare villkor för kärnteknisk verksamhet som behövs med hänsyn till strålskyddet. Med stöd av detta bemyndigande har regeringen i 14 § strålskyddsförordningen (1988:293) generellt delegerat till Statens strålskyddsinstitut att pröva sådana frågor om villkor.

Regeringen konstaterar, liksom utredningen, att samma generella möjlighet att delegera möjligheten att pröva frågor om villkor i tillstånd

borde finnas på kärnsäkerhetsområdet som i fråga om strålskydd. Därför bör 8 § kärntekniklagen ändras på så vis att regeringen bemyndigas att generellt delegera till en myndighet att besluta om de villkor som behövs. Regeringen avser att med stöd av bemyndigandet, i överensstämmelse med rådande praxis, föreskriva om sådan delegation till kärnkraftsinspektionen.

4.4 Upphävande av förbudet mot att vidta vissa förberedande åtgärder på kärnteknikområdet

Regeringens förslag: Förbudet mot vissa förberedelseåtgärder i 6 § kärntekniklagen upphävs liksom bestämmelsen i 25 § samma lag som straffbelägger brott mot förbudet.

Kärnsäkerhetsutredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna har huvudsakligen tillstyrkt förslaget. *Kungl. Tekniska högskolan KTH* har anfört att borttagandet av ”tankeförbudsparagrafen” är ett steg i rätt riktning för att vidmakthålla och utveckla sådana goda forskningsmiljöer som attraherar unga människor att satsa på kärnkraftsområdet. *Uppsala universitet* har instämt i utredningens bedömning att paragrafen i praktiken hindrar säkerhetshöjande forskning och med tillfredsställelse noterat förslaget att den stryks. *Föreningen Kärnteknik* har påpekat att paragrafen tycks påverka statliga anslagsgivare så att de inte ger stöd till någon kärnteknisk forskning. Även *Statens råd för kärnavfallsfrågor – KASAM* har instämt i utredningens bedömning och tillagt att de motiv som kan ha funnits när paragrafen infördes numera saknar aktualitet. Utredningens bedömning har delats också av exempelvis *Oskarshamns kommun*, *Landsorganisationen i Sverige* och *Miljövänner för Kärnkraft*. Motsatt sig förslaget har *Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen* gjort och hävdat att bestämmelsen är en nödvändig politisk markering mot kärnkraft och att kritiken mot den är illa underbyggd.

Skälen för regeringens förslag: Visserligen står det i 6 § kärntekniklagen att bestämmelsen endast avser åtgärder som syftar till att uppföra en kärnkraftsreaktor inom landet. Av paragrafens förarbeten framgår därtill tydligt att förbudet inte riktar sig mot t.ex. tekniskt utvecklingsarbete på kärnsäkerhetsområdet. Trots detta synes paragrafens enda praktiska effekt vara att, i strid mot intentionerna vid dess införande, inkräkta på möjligheterna att fortlöpande bedriva sådant arbete (jfr prop. 1986/87:24 s. 5). Detta är mycket otillfredsställande, då forskning och tekniskt utvecklingsarbete inom kärnteknikområdet är av stor betydelse för kärnsäkerheten och kärnavfallshanteringen. Dessa frågor kommer dessutom att vara aktuella under lång tid i Sverige, varför det är mycket viktigt att det sker en kontinuerlig kompetensuppbyggnad vid de institutioner som bedriver sådan verksamhet genom bl.a. nyrekrytering av forskare och tekniker och deltagande i internationellt samarbete. Som utredningen har konstaterat hämmas emellertid sådan kompetensuppbyggnad av den utbredda misstolkningen av 6 § kärntekniklagen som råder inom landet och som alltså går ut på att all forskning inom det

kärntekniska området skulle vara otillåten. Bestämmelsen har också givits den nedsättande benämningen ”tankeförbudsparagrafen”, vilket ger oönskade associationer i en demokratisk kontext.

Eftersom den felaktiga uppfattningen om bestämmelsens innebörd är väl etablerad, behövs en tydlig signal om att kärnteknisk forskning och utveckling är såväl tillåten som efterfrågad. Att upphäva 6 § kärntekniklagen skulle vara en sådan signal som markerar den positiva inställningen till kärnteknisk forskning. Regeringen bedömer att detta kan göras utan att det uppstår några tveksamheter beträffande den övergripande inställningen till kärnkraft. Den svenska energipolitiken har ju sedan bestämmelsens tillkomst förtydligats, bl.a. genom införandet av lagen (1997:1320) om kärnkraftens avveckling, så det behov av klargörande av riktlinjerna som låg till grund för paragrafens införande föreligger inte längre. Vidare får risken för att ett borttagande skulle leda till omfattande resursslöseri i form av förberedelser för att uppföra nya kärnkraftsreaktorer i landet anses försumbar, då tillstånd till sådana i vart fall inte får meddelas enligt bestämmelsen i 5 a § första stycket kärntekniklagen. Bestämmelsen i 6 § kärntekniklagen bör sålunda upphävas.

Som en följd av att paragrafen upphävs bör även den till förbudet anknutna straffbestämmelsen i 25 § första stycket 1 kärntekniklagen tas bort.

4.5 Konsekvenser

Det eventuella merarbete som upplysningsplikten beträffande olika incidenter vid de kärntekniska anläggningarna kan medföra för tillståndshavare och tillsynsmyndighet, förväntas vara av mycket ringa omfattning. Inte heller godkännandet av underentreprenörer och möjligheten att komplettera tillståndsbeslut med nya villkor kommer att innebära något egentligt merarbete, eftersom de föreslagna bestämmelserna i huvudsak överensstämmer med den praxis som redan tillämpas. Upphävandet av 6 § kärntekniklagen kan innebära en ökad tillströmning av studerande och forskare inom det kärntekniska området.

5 Radioaktivt avfall

5.1 Radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet

Radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet (IKA) kan delas upp i de tre undergrupperna produktavfall, verksamhetsavfall och övrigt avfall.

Produktavfall utgörs av kasserade varor som innehåller radioaktiva ämnen. Sådant avfall uppkommer då innehavarna av varor, som har saluförts på marknaden av producenter, tillverkare, leverantörer, importörer eller agenter för privat eller yrkesmässig användning eller konsumtion, vill göra sig av med dem. I denna kategori finns både varor som kräver tillstånd i alla leden av hanteringen, som t.ex. starka slutna strålkällor,

och masskonsumtionsartiklar, som brandvarnare, där endast tillverkaren alternativt importören behöver ha tillstånd för hanteringen.

Verksamhetsavfall uppkommer då naturligt förekommande radioaktiva ämnen anrikas och koncentreras i vissa industriella verksamheter som hanterar stora mängder naturligt förekommande ämnen. Radioaktiva ämnen av detta slag kan t.ex. finnas i slagg från gruvverksamhet, i filter för industriellt vatten och i aska från förbränning av biobränslen.

Övrigt avfall är sådant avfall som är radioaktivt men varken är produktavfall eller verksamhetsavfall.

5.2 Producentansvar

I riksdagens beslut 1975 om återvinning och omhändertagande av avfall (prop. 1975:32, bet. 1975:JoU10, rskr. 1975:161) lades principen om producentens ansvar för avfallshanteringen fast. I propositionen angavs bl.a. att ansvaret för att avfall kan tas om hand på ett från miljö- och resurssynpunkt riktigt sätt i första hand måste ligga på producenten. Innan produktionen av en vara påbörjas bör det vara känt hur det avfall som är en följd av själva produktionsprocessen skall behandlas och hur den färdiga varan skall omhändertas sedan den har förbrukats. Någon lag med direkt funktion som styrmedel för att förverkliga producentansvaret i denna bemärkelse infördes dock inte i samband med 1975 års avfallspolitiska beslut.

Våren 1990 antog riksdagen regeringens förslag (prop. 1989/90:100 bil. 16, bet. 1989/90:JoU16, rskr. 1989/90:241) till ett delvis nytt avfallsprogram. Till de frågor som behandlades särskilt i propositionen hörde producentansvaret. Någon skärpt lagstiftning för näringslivet infördes dock inte heller denna gång.

Bland annat för att öka materialåtervinningen infördes 1994 producentansvar för förpackningar och tidningar. Därefter har producentansvaret utökats till att omfatta bl.a. däck, bilar samt elektriska och elektroniska produkter. Inom dessa områden har producenterna ansvaret för omhändertagandet av de varor som de säljer. Producentansvaret föreskriver att en viss mängd av avfallet skall materialåtervinnas. Det långsiktiga syftet med producentansvar är att det skall leda till en mer miljöanpassad produktutveckling.

När det gäller varor som innehåller radioaktiva ämnen är det inte strålkällan som är föremål för återvinning. Strålkällan skall antingen förvaras säkert tills radioaktiviteten har avklingat och strålkällan utgör konventionellt avfall eller slutförvaras. Producentansvaret antas dock leda till en mer miljöanpassad produktutveckling även när det gäller produkter som innehåller strålkällor.

5.3 WEEE-direktivet

Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/96/EG av den 27 januari 2003 om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter (EUT L 37, 13.2.2003, s. 24, Celex 32002L0096), det s.k. WEEE-direktivet (där WEEE står för Waste Electrical and Electronic

Equipment), innebär att det ställs krav på producenter att ta hand om de varor som avses i direktivet när dessa blir avfall. Radioaktivt produktavfall är inte undantaget. Ansvar innebär bl.a. att producenterna skall samla in, återvinna och bortskaffa avfall samt ställa ekonomiska garantier för detta åtagande när de släpper ut nya varor på marknaden. Producenternas ansvar omfattar även elektriska och elektroniska varor som blir avfall i hushåll och som har släppts ut på marknaden innan direktivet började gälla, s.k. historiskt avfall.

Reglerna om producentansvar i WEEE-direktivet har med stöd av 15 kap. miljöbalken genomförts med förordningen (2005:209) om producentansvar för elektriska och elektroniska produkter. Genom förordningen säkerställs producenters ansvar för allt avfall från elektriska och elektroniska varor som har sålts inom EU efter den 12 augusti 2005. Producenterna skall därtill ta del i omhändertagandet av sådant avfall från äldre varor som har blivit hushållsavfall samt vara skyldiga att ta emot annat historiskt avfall i samband med försäljning av motsvarande mängd nya varor enligt principen ”gammal för ny”. Förordningen innehåller även bestämmelser för att säkerställa finansieringen av omhändertagandet och om tillsyn m.m.

5.4 HASS-direktivet

Syftet med rådets direktiv 2003/122/Euratom av den 22 december 2003 om kontroll av slutna radioaktiva strålkällor med hög aktivitet och herrelösa strålkällor (EUT L 346, 31.12.2003, s. 57, Celex 32003L0122), det s.k. HASS-direktivet (där HASS står för High Activity Sealed Sources), är att stärka kontrollen över de starka strålkällorna för att förhindra att arbetare eller allmänhet exponeras för joniserande strålning på grund av herrelösa källor eller dålig kontroll av källorna. Genom HASS-direktivet ställs bl.a. ett antal krav på hanteringen av starka slutna strålkällor. Ett av kraven gäller finansiella säkerheter för omhändertagandet av avfallet från dessa strålkällor. Åtgärder skall ha vidtagits i förväg för att omhänderta strålkällan när den blivit avfall. Sådana åtgärder kan vara att återlämna källan till leverantören eller ett strikt åliggande för tillverkaren eller leverantören att återta uttjänta strålkällor för vidare behandling.

HASS-direktivet genomförs i huvudsak med föreskrifter som utfärdas av Statens strålskyddsinstitut.

Regeringens förslag: Skyldigheten enligt 13 § strålskyddslagen (1988:220) för den som bedriver eller har bedrivit verksamhet med strålning att hantera och slutförvara radioaktivt avfall skall kompletteras med en möjlighet att i stället överlämna avfallet till en producent som enligt 15 kap. 6 § miljöbalken är skyldig att omhänderta detta. Bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter skall omfatta samtliga skyldigheter vad gäller hantering och slutförvaring av radioaktivt avfall. Straffbestämmelserna vad gäller brott mot 13 § strålskyddslagen skall justeras för bättre överensstämmelse med paragrafens förändrade lydelse.

IKA-utredningens förslag överensstämmer inte helt med regeringens förslag. Utredningen har föreslagit att det införs en särskild bestämmelse om producentansvar i strålskyddslagen och att finansieringen av hanteringen av avfallet sker via en nyinrättad fond, IKA-fonden, genom en lagreglerad avgiftsskyldighet för producenter.

Remissinstanserna har i huvudsak varit positiva till ett producentansvar för det icke kärntekniska radioaktiva avfallet och den föreslagna finansieringen via en för ändamålet inrättad fond. *Naturvårdsverket* har dock ifrågasatt om lösningen att särskilja de produkter som också omfattas av WEEE-direktivet är den mest optimala. Även *Svensk Handel* har varit kritiskt till att skilja ut produkter som redan omfattas av WEEE-direktivet och ansett att direktivets krav därtill gör det onödigt med en administrativt dyr fond. *El-Kretsen AB* har också ifrågasatt behovet av en fond mot bakgrund av producentansvaret enligt WEEE-direktivet och förutsett problem med underfinansiering p.g.a. pågående teknikbyte. *Brandvarnargruppen* har anfört att kostnaderna för omhändertagande av det historiska avfallet från joniserande brandvarnare inte får belasta kommande försäljning av optiska brandvarnare och efterlyst statliga finansieringsgarantier.

Skälen för regeringens förslag: Producentansvar för radioaktivt produktavfall innebär dels en skyldighet för producenten att ansvara för insamling, omhändertagande och slutförvar av radioaktivt avfall, dels en skyldighet att lämna ekonomiska garantier för avfallets omhändertagande och slutförvar. Utgångspunkten är att systemet med producentansvar skall täcka alla produkter, från de starka slutna strålkällorna till brandvarnare och rökdetektorer och andra konsumentprodukter, för privat eller yrkesmässig användning, som nyttjar radioaktiva ämnen. Producentansvaret omfattar också det historiska avfallet. Det kommer på detta sätt att finnas en stor överensstämmelse mellan radioaktivt och icke radioaktivt avfall vad gäller producentansvar.

I 15 kap. miljöbalken finns bestämmelser om avfall och producentansvar. Dessa bestämmelser är tillämpliga på alla typer av avfall, även sådant radioaktivt avfall som avses i strålskyddslagen. Bemyndigandet i 15 kap. 6 § miljöbalken för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva om skyldighet för producenter att omhänderta avfall kan således tillämpas i fråga om det radioaktiva produktavfallet. Detta har regeringen för avsikt att göra i den omfattning som

krävs för att åstadkomma ett heltäckande system för insamling och omhändertagande av sådant avfall.

En stor del av det radioaktiva produktavfallet omfattas av WEEE-direktivet, vilket alltså har genomförts med förordningen om producentansvar för elektriska och elektroniska produkter (se avsnitt 5.3). Regeringen konstaterar att förordningens bestämmelser på ett tillfredsställande sätt löser frågorna om omhändertagande av avfall och finansiering för det radioaktiva avfall som omfattas. Att tillskapa ett parallellt system för detta avfall, med delvis andra lösningar, skulle endast leda till oklarheter och tillämpningssvårigheter. Regeringen avser därför att enbart föreskriva om producentansvar för sådant radioaktivt produktavfall som inte omfattas av den nämnda förordningen, dvs. avfall från varor som inte är elektriska eller elektroniska och sådant historiskt avfall som inte kommer från hushåll. Sådana bestämmelser, som också blir en del av genomförandet av HASS-direktivet, kan beslutas med stöd av 15 kap. miljöbalken och utformas på motsvarande sätt.

Enligt 13 § första stycket strålskyddslagen är det innehavaren av radioaktivt avfall som ansvarar för dess hantering. Detta är inte nödvändigt om det finns en producent som är skyldig att ta emot avfallet. Paragrafen behöver därför kompletteras med en alternativ möjlighet för innehavaren att överlämna avfallet till en producent när det finns en sådan som är skyldig att omhänderta detta.

Den nuvarande ansvarsbestämmelsen i 35 § strålskyddslagen omfattar brott mot 13 § första stycket. Med den nu föreslagna lydelsen av 13 § skulle detta innebära att även möjligheten att lämna avfallet till en producent omfattas av straffansvar. Detta är inte nödvändigt. Därför föreslås att 35 § strålskyddslagen justeras så att den endast omfattar den som bryter mot första punkten i 13 § första stycket.

Vad gäller omhändertagandet av avfallet så har med stöd av 13 § andra stycket strålskyddslagen regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer möjlighet att föreskriva om detta. Regeringen har överlåtit denna uppgift på Statens strålskyddsinstitut. Eftersom en producent bedriver verksamhet med strålning kan således strålskyddsinstitutet föreskriva hur avfallet skall hanteras sedan det har lämnats till producenten. Bemyndigandet är dock formulerat på ett sätt som innebär vissa begränsningar, vilket kan få till följd att alla krav som följer av första stycket inte kan preciseras på ett tillfredsställande sätt. Regeringen föreslår därför att andra stycket formuleras om så att det syftar på alla skyldigheter vad gäller radioaktivt avfall enligt första stycket. Den föreslagna ändringen innebär t.ex. att också det ekonomiska ansvar som innehavaren har för omhändertagandet av det radioaktiva avfallet kan regleras i föreskrifter. På grund av ändringarna i paragrafens första stycke (se även nästa avsnitt) behöver även vissa redaktionella ändringar göras i andra stycket.

Den nya lydelsen av 13 § andra stycket strålskyddslagen innebär att de föreskrifter som får meddelas med stöd av bemyndigandet kan omfatta hela det område som regleras i första stycket. Den särskilda straffbestämmelsen i 36 § 2 samma lag avseende den som bryter mot sådana föreskrifter är därför inte längre motiverad och bör tas bort.

5.6.1 Ansvaret för avfallet

Regeringens förslag: Innehavarens ansvar för omhändertagande av radioaktivt avfall enligt 13 § strålskyddslagen (1988:220) skall förtydligas så att det även omfattar radioaktivt avfall som har uppkommit i verksamhet som inte primärt är verksamhet med strålning.

IKA-utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen har föreslagit en annan lagteknisk konstruktion för att tydliggöra innehavarens skyldighet att omhänderta radioaktivt verksamhetsavfall.

Remissinstanserna har i huvudsak tillstyrkt utredningens förslag. *Statens strålskyddsinstitut* har påpekat att verksamheter som ger upphov till radioaktivt verksamhetsavfall redan omfattas av strålskyddslagens skyddsregler och institutets mandat att meddela föreskrifter.

Skälen för regeringens förslag: Det radioaktiva avfall som inte uppkommer vid verksamhet med strålning, kommer huvudsakligen från industriella processer som omsätter naturligt förekommande radioaktiva ämnen och kallas NORM (Normally Occuring Radioactive Material). Dessa har i regel anrikats genom processen. En teknisk term för detta är TENORM (Technically Enhanced Normally Occuring Radioactive Material). Restavfall, såsom slagg från gruvverksamhet, sandfilter eller motsvarande från vattenverk m.m., är i vissa fall så anrikade med naturligt förekommande radioaktiva ämnen med lång sönderfallstid att avfallet måste omhändertas på ett särskilt sätt.

Förbränning av biobränsle och torv kan ge upphov till aska med förhöjda halter av radioaktivt cesium, främst från nedfall efter Tjernobylyolyckan. Årligen produceras cirka 110 000 ton biobränsleaska från trädbränslen och cirka 30 000 ton torvaska.

Utarmat uran är en restprodukt från anrikning av naturligt uran till kärnbränsle eller kärnvapen. Det är först när det utarmade uranet skall tas om hand som avfall som det utgör ett strålskyddsproblem. En grov uppskattning ger att högst några tiotals ton finns i Sverige. Den stora miljöfaran kommer från uranets kemiska giftighet.

Enligt 5 § strålskyddslagen avses med verksamhet med strålning bl.a. innehav av radioaktiva ämnen. Detta innebär att den som bedriver en verksamhet som ger upphov till radioaktivt verksamhetsavfall också bedriver verksamhet med strålning vad avser innehavet av avfallet. Därmed blir, såsom strålskyddsinstitutet har påpekat, skyddsreglerna i strålskyddslagen tillämpliga på verksamheten och den kan också vara tillståndspliktig. Det av utredningen föreslagna tillägget i 5 § strålskyddslagen innebär därför bara en bekräftelse på något som redan gäller. Trots att innehavet av radioaktivt verksamhetsavfall utgör verksamhet med strålning tillämpas emellertid inte bestämmelserna om omhändertagande av avfallet i 13 § strålskyddslagen på verksamheter där sådant uppkommer. Denna praxis beror på en tolkning av paragrafen som innebär att den blir tillämplig enbart på avfall som har uppkommit i en verksamhet med strålning och inte i fall där själva innehavet av avfallet utgör sådan verksamhet. I syfte att undanröja denna tveksamhet föreslår regeringen att paragrafen ges ett tillägg som tydliggör att den omfattar även

sådan verksamhet med strålning som utgörs av innehav av radioaktiv verksamhetsavfall. Med ett sådant tillägg behöver ingen ändring göras i 5 § strålskyddslagen.

Prop. 2005/06:76

5.6.2 Avfall från miljöfarlig verksamhet

Regeringens bedömning: Verksamhet som kräver tillstånd enligt miljöbalken och som ger upphov till radioaktivt avfall bör inte undantagas från tillståndsplikt enligt strålskyddslagen (1988:220).

IKA-utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen har föreslagit att verksamhet med tillstånd enligt miljöbalken som ger upphov till radioaktivt verksamhetsavfall skall undantas från tillståndsplikt enligt strålskyddslagen.

Remissinstanserna har i huvudsak tillstyrkt utredningens förslag. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* har dock anfört att förslaget får den olyckliga konsekvensen att samma typ av verksamhetsavfall skall hanteras enligt olika lagar beroende på verksamhetens omfattning.

Skälen för regeringens bedömning: Radioaktivt verksamhetsavfall uppkommer ofta i samband med sådan miljöfarlig verksamhet som kräver tillstånd enligt miljöbalken. Avfallsinnehavet kan dessutom, beroende på avfallets aktivitet, vara tillståndspliktigt enligt strålskyddslagen. Denna dubbla prövning vill utredningen undvika och har därför föreslagit ett undantag i strålskyddslagen för de verksamheter som genererar sådant avfall och som kräver tillstånd enligt miljöbalken. Regeringen finner detta förenklingsinitiativ lovvärt, även om det inte närmare motiveras varför den dubbla prövningen skall undvikas i just dessa fall. Det föreslagna undantaget skulle emellertid få den konsekvensen att möjligheten att enligt 26 § strålskyddslagen komplettera tillståndet med de ytterligare villkor som behövs med hänsyn till strålskyddet skulle upphöra beträffande dessa verksamheter. Förvisso kan man, som utredningen har föreslagit, kompensera detta genom att ge Statens strålskyddsinstitut möjlighet att föra talan om omprövning enligt 24 kap. 7 § miljöbalken, men regeringen bedömer inte att en sådan förändring är påkallad (se avsnitt 8.2). Inte heller bör strålskyddsinstitutet, såsom är fallet med tillstånd meddelade enligt kärntekniklagen (jfr avsnitt 4.3), ges möjlighet att komplettera tillstånd beslutade enligt miljöbalken. Regeringen är istället av den uppfattningen att den nuvarande parallellprövningen bör bestå beträffande dessa verksamheter. Därigenom kommer alla verksamheter som ger upphov till en viss typ av avfall att bedömas enligt samma bestämmelser i detta avseende. Dessutom undviks problemet med att definiera vilka verksamheter som skulle omfattas av undantaget, med vidhängande gränsdragningsproblematik – det finns ju andra verksamheter med strålning som behöver dubbla tillstånd, men som inte skall vara undantagna. De diskrepanser som teoretiskt kan uppkomma mellan de olika tillstånden bör i huvudsak kunna undvikas genom samarbete mellan tillståndsmyndigheterna.

Liksom vanligt avfall kan radioaktivt avfall komma på avvägar. Företag går i konkurs och radioaktivt avfall kan komma att lagras utan att någon ansvarig juridisk person går att identifiera. Inkapslade strålkällor kan komma på avvägar och hittas ibland i olika sammanhang, inte minst genom att de finner sin väg till företag som sysslar med metallåtervinning. Metallskrot köps och säljs över nationsgränserna. Stålintustrin har fått ett stort problem med sådana herrelösa, starka strålkällor som kan kontaminera hela smältor av stål. Det är i detta skede risk för att befolkningen, särskilt barn, av misstag utsätts för stora stråldoser genom att exponeras för joniserande strålning från källor som inte genom sitt utseende enkelt kan identifieras som farliga. Det finns därför ett behov av att lokalisera och omhänderta dessa strålkällor och detta radioaktiva avfall, trots att en ansvarig ägare inte går att finna.

För att trygga finansieringen av omhändertagandet av visst historiskt radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet har regeringen i budgeten för 2006 (prop. 2005/06:1) avsatt högst 1 miljon kronor per år inom anslaget Sanering och återställning av förorenade områden för detta ändamål att disponeras av Statens strålskyddsinstitut från och med 2006.

Visst driftavfall som uppkommer genom hantering av radioaktiva ämnen, exempelvis kontaminering av skyddsutrustning eller dylikt på sjukhus, som varken kan hänföras till kategorin produktavfall eller verksamhetsavfall, ingår också i kategorin övrigt avfall. Ansvaret för hanteringen av detta avfall regleras i 13 § strålskyddslagen (1988:220) i den föreslagna lydelsen.

5.8 Konsekvenser

IKA-utredningen har belyst konsekvenserna inom flera områden. Det gäller bidragen till att uppnå miljö kvalitetsmålen, konsekvenser för näringsliv i allmänhet och små och medelstora företag i synnerhet, jämställdhet och vissa regionalpolitiska konsekvenser samt konsekvenser för brottsförebyggande verksamhet. Även konsekvenserna för de berörda myndigheterna tas upp i konsekvensanalysen.

Miljö kvalitetsmålen

I utredningen anges inte någon specifik dosrestriktion (vilken tillskottsdos som inte bör överskridas med en reglerad hantering), vilket knappast heller är möjligt. Eftersom delmål 1 i miljö kvalitetsmålet *Säker strålmiljö*, som också utredningen redovisar som sin utgångspunkt, syftar till en begränsning av tillskottsdosen från varje enskild verksamhet till 0,01 mSv/år, går det inte direkt att säga i vilken utsträckning miljö kvalitetsmålet uppnås. Man kan däremot konstatera att utredningens förslag väsentligt förbättrar möjligheterna att leva upp till det satta miljö kvalitetsmålet. När det gäller övriga miljö kvalitetsmål gynnas dessa av en minskad eller undanröjd risk för okontrollerad spridning av radioaktiva ämnen i naturen. Det är dock omöjligt att på ett enkelt sätt kvantifiera vad förslaget innebär för varje enskilt miljö kvalitetsmål, eftersom osäkerheterna i uppskattningarna av problemets nuvarande omfattning är

stora och då dessutom varje ”händelse” (t.ex. upphittande av herrelösa strålkällor) är unik. Prop. 2005/06:76

Näringslivet, småföretagen och myndigheterna

Förslagen får effekter för de företag som kommer att omfattas av producentansvaret. Det gäller företag som tillverkar, inför eller överlåter produkter som ger upphov till radioaktivt avfall. Dessa företag kommer att belastas dels med att ta fram finansiella garantier för omhändertagande, dels med administrativa kostnader. Kravet på finansiella garantier innebär en överföring av kostnader från slutanvändaren till producenten. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv bör det dock vara mer effektivt och därmed mindre kostsamt att producenterna ansvarar för omhändertagandet av det radioaktiva avfallet. Den administrativa kostnaden utgörs bl.a. av registreringshanteringen och utarbetandet av underlag för de finansiella garantierna. IKA-utredningen har uppskattat tidsåtgången till ungefär fyra timmar per företag och år. Genom producentansvaret flyttas också ansvaret för omhändertagande av det radioaktiva avfallet från innehavarna till producenterna. I dag måste varje innehavare av radioaktivt produktavfall själv ordna och bekosta borttransport och omhändertagande inklusive eventuellt slutförvar. Dessa kostnader och administrativa insatser bortfaller från en stor mängd individuella innehavare av radioaktivt avfall och överförs i stället på en mindre grupp producenter, främst importörer (ca 150 st.). Producenterna har bättre möjligheter att bygga upp en rationell hantering av det radioaktiva avfallet, teckna förmånliga avtal och anlita entreprenörer för insamling och borttransport av avfallet. Detta gör att den totala kostnaden för att omhänderta det radioaktiva avfallet beräknas minska då en mer professionell hantering förutses genom producenternas försorg. De ökade administrativa kostnaderna i producentledet för ett mindre antal producenter kommer förmodligen att kompenseras av motsvarande bortfall av administrativa och andra kostnader för de nuvarande innehavarna av avfallet, dvs. användarna av radioaktiva produkter. I de fall tillverkaren redan i dag tar tillbaka avfallet, t.ex. inom ramen för WEEE-direktivet, uppstår ingen större förändring. För verksamhetsavfall, som tidigare i stor utsträckning har varit oreglerat, tillkommer kostnader hos företagen för att omhänderta avfallet i enlighet med de föreskrifter som Statens strålskyddsinstitut utfärdar.

Myndigheterna, främst strålskyddsinstitutet, påverkas också av förslagen. Strålskyddsinstitutet får utökat arbete bl.a. med nya föreskrifter och fler informationsinsatser. Detta beräknas kunna rymmas inom ordinarie anslag. Naturvårdsverket berörs redan genom att radioaktivt produktavfall omfattas av tillämpningen av WEEE-direktivet. Det tillkommande producentansvaret för annat radioaktivt avfall kan dock innebära att vissa avgränsningsproblem behöver klaras ut. För övriga myndigheter blir effekterna små.

Övrigt

Motiven till att göra sig kvitt radioaktivt avfall på olagliga sätt minskar eftersom kostnaderna täcks genom finansiella garantier. Dessutom ökar säkerheten i handhavandet av radioaktivt avfall genom att ett producentansvar införs. Ett effektivare och tydligare omhändertagande av avfallet minskar också riskerna för att det skall komma på villovägar eller till-

gripas olagligt. Förslagen bör alltså leda till ett bättre brottsförebyggande arbete. När det gäller regionalpolitiska konsekvenser förväntas dessa bli försumbara. Förslagen förväntas inte heller få några effekter för jämställdheten.

6 Sekretess och tystnadsplikt

6.1 Internationella atomenergiorganets (IAEA) uppförandekod

Regeringens förslag: Sekretess skall gälla för uppgifter som lämnar eller kan bidra till upplysning om säkerhets- eller bevakningsåtgärd med avseende på transport eller förvaring av radioaktiva ämnen. Bestämmelsen om tystnadsplikt i annan verksamhet än det allmännas i strålskyddslagen (1988:220) ändras så att den även skall omfatta säkerhets- och bevakningsåtgärder som avser transport eller förvaring av sådana radioaktiva ämnen som anges i HASS-direktivet.

Skälen för regeringens förslag: En överväldigande majoritet av de radioaktiva strålkällor som används i världen hanteras på ett säkert sätt och användningen är till stor nytta för människor och samhälle. Dock har olyckor inträffat, några med mycket allvarliga konsekvenser, och under 1990-talet växte oron internationellt för att strålkällor inte skulle hanteras inom ett kontrollerat system eller komma på drift från ett sådant system. Inom Internationella atomenergiorganet (IAEA) utarbetades därför en uppförandekod för att bibehålla säkerhet och strålskydd över hela livscykeln för en radioaktiv strålkälla, från tillverkningsstadiet via transporter, användning och förvaring tills den överförs till en avfallsanläggning. Uppförandekoden, Code of Conduct on the Safety and Security of Radioactive Sources, godkändes av atomenergiorganets styrelse 2001. Uppförandekoden har reviderats med anledning av de särskilda hot en terroristhandling med strålkällor skulle kunna innebära och kompletterats med en vägledning för hur kontroll av införsel och utförsel av radioaktiva strålkällor kan stärkas och hur informationsutbyte mellan länder kan ske. Denna reviderade uppförandekod godkändes av atomenergiorganets styrelse 2003 och Sverige har i en skrivelse till atomenergiorganets generaldirektör (dnr M2004/933/Mk) förklarat sin vilja att följa koden. Merparten av de råd som ges i koden uppfylls i samband med att Sverige genomför HASS-direktivet (se avsnitt 5.4).

Atomenergiorganets uppförandekod föreskriver att varje stat som har åtagit sig att tillämpa koden skall ha ett fullgott skydd för sådana strålkällor som utgör en påtaglig risk för människor, samhälle och miljö. Detta innebär bl.a. att kunna skydda information om hur strålkällor transporteras och förvaras så att dessa inte, oaktsamt eller uppsåtligt, kan användas för att åstadkomma skada. En bestämmelse som möjliggör att uppgifter om säkerhets- och bevakningsåtgärder avseende transport eller förvaring av klyvbart material och radioaktivt avfall sekretessbeläggs i det allmännas verksamhet finns redan i 5 kap. 2 § 2 sekretesslagen (1980:100). Bestämmelsen omfattar emellertid inte alla sådana radio-

aktiva ämnen som inte är klassade som avfall. Även vissa uppgifter om sådana ämnen måste kunna sekretessbeläggas för att förebygga att de kommer i orätta händer och för att uppfylla kraven i uppförandekoden. Regeringen föreslår därför att begränsningen till radioaktivt avfall ersätts med den mer allmänna termen radioaktiva ämnen, vilken alltså även innefattar avfall.

Känsliga uppgifter om transport och förvaring av radioaktiva ämnen finns inte bara i det allmännas verksamhet utan även hos de privata aktörer som utför sådana uppgifter. Det är därför viktigt att sekretessbestämmelserna kompletteras med motsvarande tystnadsplikt i annan verksamhet än allmän. Regeringen föreslår i detta syfte att bestämmelsen om tystnadsplikt i 41 § strålskyddslagen kompletteras så att den även omfattar uppgifter om säkerhets- och bevakningsåtgärder avseende transport eller förvaring av radioaktiva ämnen. Eftersom en tystnadsplikt är ingripande för den enskilde och därför inte bör vara allt för omfattande, bör de radioaktiva ämnen som omfattas av bestämmelsen lämpligen begränsas till de ämnen som anges i HASS-direktivet. Detta är i huvudsak samma ämnen som omfattas av atomenergiorganets uppförandekod. Det kan i sammanhanget nämnas att Statens strålskyddsinstitut uppskattar att det totalt finns ca 200–300 strålkällor i Sverige som omfattas av HASS-direktivet.

6.2 Skydd för uppgifter som kan leda till kärnsprängningar eller spridning av kärnvapen

Regeringens förslag: Sekretess skall gälla för uppgifter som lämnar eller kan bidra till upplysning som kan användas i syfte att åstadkomma kärnsprängningar eller spridning av kärnvapen. Beträffande sådana uppgifter skall tystnadsplikten ha företräde framför meddelarfriheten.

Kärnsäkerhetsutredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har i sak tillstyrkt förslaget eller inte haft några synpunkter.

Skälen för regeringens förslag

I allmänna handlingar som förvaras hos myndigheter och verksamhetsutövare finns det teknisk information som beskriver hur man framställer kärnvapen. Det rör sig om beskrivningar och ritningar som har utarbetats i olika forskningsprojekt i syfte att framställa sådana vapen som Sverige deltog i under 1960-talet. Dessa uppgifter är alltså aktuella och skulle kunna utnyttjas av personer som illegalt planerar kärnsprängningar eller spridning av kärnvapen, varför det är mycket viktigt att uppgifterna inte sprids. Informationen omfattas redan av sekretess enligt 2 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100). Med stöd av 2 kap. 2 § andra stycket sekretesslagen har regeringen i 1 § 5 sekretessförordningen (1980:657) förlängt sekretesstiden för uppgifter om militärtekniska forskningsresultat till högst 70 år. Skyddet av uppgifterna är av lätt insedda skäl mycket angeläget eftersom varje utlämnande av sådan information uppenbarligen medför stora risker. Sverige har dessutom genom internationella överens-

kommelser förbundet sig att förhindra att information av det här slaget blir tillgänglig eller sprids samt att motverka användning av kärnvapen (jfr prop. 1997/98:174), vilket innebär att ett utlämnande också är i strid med Sveriges åtaganden. Sekretessen för handlingar som innehåller den här typen av information bör därför vara uttrycklig och utan skaderekvisit. Det är inte heller lämpligt att sekretesskyddet riskerar att upphöra, varför uppgifterna bör omfattas av icke tidsbunden sekretess. Sålunda föreslås att en ny bestämmelse med detta innehåll införs i sekretesslagen.

I fråga om en ny bestämmelses placering berörs 2 kap. sekretesslagen med bestämmelser med hänsyn främst till rikets säkerhet eller dess förhållande till annan stat eller mellanfolklig organisation och 5 kap. sekretesslagen med bestämmelser om sekretess med hänsyn främst till intresset att förebygga eller beivra brott. Som nämnts ovan omfattas uppgifterna i fråga i nuläget av sekretess enligt 2 kap. sekretesslagen. För en placering i 5 kap. talar att den icke tidsbundna sekretessen för uppgifterna främst är ämnad att förebygga kärnsprängningar, som anses som brottsliga. Sverige har tillträtt Förenta nationernas fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar, vilket bl.a. ålägger parterna att förbjuda utförande av kärnsprängningar och medverka till att sådana utförs. Detta har föranlett en bestämmelse i 22 kap. 6 c § brottsbalken, som straffbelägger olovlig kärnsprängning. Bestämmelsen har förvisso ännu inte trätt i kraft, utan gör det den dag regeringen bestämmer (se prop. 1997/98:174 s. 21 f. och 63), men den utgör en tydlig markering av att kärnsprängningar anses som brottsliga. Även med tillämpning av nu gällande straffbestämmelser torde därtill de flesta kärnsprängningar vara straffbara som t.ex. grov skadegörelse, allmänfarlig ödeläggelse eller terroristbrott. Sekretessen i 5 kap. 2 § sekretesslagen är tillämplig på näraliggande uppgifter, men är begränsad till åtgärder till skydd för bl.a. sådana ämnen som kan användas till kärnvapen. Sammantaget är det mest lämpligt att den nya sekretessbestämmelsen placeras i 5 kap. sekretesslagen, och närmare bestämt i 5 kap. 2 §. För att de handlingar som nämnts skall kunna hemlighållas behöver ett nytt stycke fogas till paragrafen där det uttryckligen framgår att det är uppgifter som i sig själva kan användas i syfte att åstadkomma kärnsprängning eller spridning av kärnvapen som avses.

Om meddelarfrihet

Med meddelarfrihet avses rätten enligt 1 kap. 1 § tredje stycket tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att lämna uppgift i vilket ämne som helst för publicering i de medier som de båda grundlagarna omfattar. Meddelarfriheten är dock inte oinskränkt. Det är inte tillåtet att uppsåtligen lämna ut en allmän handling som omfattas av sekretess. Det är inte heller tillåtet att åsidosätta tystnadsplikt i de fall som anges i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen eller i 16 kap. 1 § sekretesslagen. Tystnadsplikten har företräde framför meddelarfriheten på vissa områden. Bland annat gäller detta för uppgifter om säkerhets- och bevakningsåtgärder samt för vissa uppgifter i förundersökningar (se 16 kap. 1 § första stycket 3 sekretesslagen). För uppgifter som omfattas av försvarssekretess är meddelarfriheten starkt begränsad. De fall där denna tystnadsplikt har företräde framför meddelarfriheten

anges direkt i tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen (se 7 kap. 3 § första stycket 1, 4 § 1–8 tryckfrihetsförordningen, 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 1 yttrandefrihetsgrundlagen samt prop. 1979/80:2 Del A s. 369 f.).

Röjande av uppgifter som lämnar eller kan bidra till upplysning som kan användas i syfte att åstadkomma kärnsprängningar eller spridning av kärnvapen skulle kunna leda till illegala kärnsprängningar eller kärnvapenspridning. Regeringen anser att detta klart motiverar att den tystnadsplikt som följer av den föreslagna bestämmelsen bör ha företräde framför meddelarfriheten. Såsom 16 kap. 1 § sekretesslagen är formulerad behöver ingen ändring göras i den paragrafen för att åstadkomma detta.

7 Ändring i finansieringslagen

Regeringens förslag: Bestämmelsen i 7 § andra stycket lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. om att regeringen skall förordna om revisorer för granskning av Kärnavfallsfondens styrelses förvaltning tas bort.

Skälen för regeringens förslag: Riksrevisionen, som är en myndighet under riksdagen, ansvarar för den statliga redovisnings- och effektivitetsrevisionen. Av 2–5 §§ lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. följer att Riksrevisionen skall utföra revision av bl.a. de förvaltningsmyndigheter som lyder under regeringen. Eftersom det således är Riksrevisionen som föranstaltar om revisionen beträffande Kärnavfallsfondens styrelse, är bestämmelsen i 7 § andra stycket lagen om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m. om att regeringen skall förordna om denna revision obsolet och bör upphävas.

8 Miljöbalken och frågor om kärnsäkerhet och strålskydd

8.1 Miljöbalkens förhållande till kärntekniklagen och strålskyddslagen

Regeringens bedömning: Innehållet i domar och beslut i tillståndsfrågor som har meddelats med stöd av miljöbalken innebär inte hinder mot att strängare eller mer långtgående säkerhets- eller strålskyddsåtgärder vidtas med stöd av lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen) respektive strålskyddslagen (1988:220).

Kärnsäkerhetsutredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen har föreslagit att 24 kap. 1 § miljöbalken kompletteras med ett nytt stycke där det slås fast att villkor, föreläggande eller föreskrift som har meddelats med stöd av kärntekniklagen respektive strålskyddslagen skall tillämpas istället för dom eller beslut enligt

miljöbalken om de innebär strängare eller mer långtgående säkerhets- eller strålskyddsåtgärder.

Remissinstanserna: *Staten kärnkraftinspektion* och *Statens strålskyddsinstitut* har tillstyrkt utredningens förslag eftersom de anser att den föreslagna lagändringen undanröjer eventuell osäkerhet om vilka villkor som skall gälla. *Göta hovrätt* har funnit det tveksamt med en ordning som innebär att myndigheter kan besluta om mer långtgående åtgärder än vad som följer av en dom eller ett beslut som vunnit laga kraft samt påpekat att detta kan leda till oklarheter. *Naturvårdsverket* och *Alrutz' Advokatbyrå AB* har ifrågasatt behovet av den föreslagna ändringen då den inte innebär någon förändring i förhållande till vad som redan gäller.

Skälen för regeringens bedömning: Kärnteknisk verksamhet och verksamhet med strålning kan behöva tillståndsprövas såväl enligt kärntekniklagen respektive strålskyddslagen som enligt miljöbalken. Denna s.k. parallellprövning leder normalt inte till några konflikter då prövningen sker i dialog med de tillsynsansvariga myndigheterna. Situationer kan dock uppkomma då de olika tillstånden för en verksamhet ställer upp villkor inom samma område som har olika innebörd. Tillsynsmyndigheterna har ju dessutom möjlighet att med stöd av speciallagstiftningen förändra de ursprungliga villkoren då säkerheten eller strålskyddet så kräver, vilket kan accentuera skillnader i förhållande till miljöbalkstillståndet för samma verksamhet.

Enligt Kärnsäkerhetsutredningen leder den redovisade överlappningen till att det kan råda oklarhet om rätten för tillsynsmyndigheterna att vid behov föreskriva strängare villkor för en verksamhet än vad som följer av dess miljöbalkstillstånd. Regeringen delar inte den uppfattningen. Av förarbetena till miljöbalken och dess följdlagstiftning framgår att prövningen enligt miljöbalken inte ersätter tillståndsprövningen enligt annan lagstiftning och att rättskraften hos domar och beslut enligt miljöbalken är begränsad till ingripanden enligt balken (se t.ex. prop. 1997/98:45 Del 2 s. 252 och prop. 1997/98:90 s. 151 f.). Detta innebär att tillsynsmyndigheterna är oförhindrade att ingripa med stöd av respektive speciallagstiftning även då det finns avvikande villkor i en verksamhets miljöbalkstillstånd. Om ett sådant ingripande innebär strängare eller mer långtgående åtgärder kommer det i praktiken att bli dessa som gäller, eftersom efterlevnaden är straffsanktionerad. Den föreslagna lagändringen skulle därför endast bekräfta ett förhållande som redan gäller. Då det dessutom finns en risk för att en lagändring i enlighet med förslaget motsatsvis skulle kunna tolkas som att ingripanden med stöd av annan speciallagstiftning förhindras av miljöbalkstillståndets rättskraft, gör regeringen bedömningen att den av utredningen föreslagna ändringen inte bör genomföras.

8.2 Omprövning av miljöbalkstillstånd

Regeringens bedömning: Kretsen av myndigheter som får ansöka om omprövning av tillståndsdomar och tillståndsbeslut enligt miljöbalken behöver inte utökas.

IKA-utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen har föreslagit ett tillägg i 24 kap. 7 § miljöbalken som innebär att Statens strålskyddsinstitut får ansöka om omprövning av sådan verksamhet med strålning som omfattas av strålskyddslagen.

Remissinstanserna: *Svea hovrätt (Miljööverdomstolen)* och *Kammarrätten i Sundsvall* har tillstyrkt utredningens förslag. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* har anfört att det behöver klarläggas om strålskyddsinstitutet föreslås begära omprövning av hela verksamheten eller enbart vad avser det radioaktiva avfallet samt att gränsdragningen mellan tillsynsmyndigheten enligt miljöbalken och strålskyddsinstitutet blir otydlig. *Strålskyddsinstitutet* och *Statens kärnkraftinspektion* har i en gemensam skrivelse förordat att båda myndigheterna ges möjlighet att begära omprövning.

Skälen för regeringens bedömning: I förarbetena till miljöbalken (prop. 1997/98:45 s. 468) anförde regeringen att rätten att föra talan i omprövningsmål av resursskäl inte bör delas upp på allt för många händer. Av denna anledning uteslöts tillsynsmyndigheterna. Att nu öppna en sådan möjlighet inom ett visst område, utan att noggrant överväga vilka argument som kan anföras för att ge andra tillsynsmyndigheter samma möjlighet, förefaller mot denna bakgrund mindre välbetänkt. Utredningens förslag i den här delen var därtill en konsekvens av dess förslag i fråga om tillståndsprövning av verksamhet som ger upphov till radioaktivt verksamhetsavfall (se avsnitt 5.6.2). Då emellertid regeringen har valt att föreslå en annan lösning i detta avseende, som ger strålskyddsinstitutet erforderliga möjligheter att föreskriva villkor för denna hantering, behövs inte den föreslagna ändringen i 24 kap. 7 § miljöbalken. Dessutom har regeringen för avsikt att, i enlighet med utredningens förslag, peka ut strålskyddsinstitutet som tillsynsvägladande myndighet enligt miljöbalken för strålskyddsfrågor, vilket bör öka institutets möjligheter att påverka tillståndsvillkoren med stöd av de myndigheter som kan föra talan om omprövning.

Ett annat argument som har anförts för att ge strålskyddsinstitutet, och även kärnkraftinspektionen, möjlighet att föra talan om omprövning, är den situation som uppkommer om någon av myndigheterna meddelar villkor som är mindre stränga än de som finns i ett miljöbalkstillstånd (jfr avsnitt 8.1). I sådana fall torde verksamhetsutövaren ha att rätta sig efter det strängare villkoret för att inte riskera någon påföljd, eftersom myndigheterna inte kan påverka innehållet i miljöbalkstillståndet. I dessa fall synes det dock vara enklast att verksamhetsutövaren ansöker om ändring av villkoren enligt 24 kap. 8 § miljöbalken, varför inte heller detta skäl talar för en ändring av omprövningsreglerna.

9.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

4 §

Ändringen i första stycket 1 jämförd med andra stycket klargör att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om åtgärder inte bara för att förhindra utan även för att förebygga sabotage vid en kärnteknisk anläggning.

5 §

Genom ändringen i andra stycket förtydligas att det behövs godkännande då en uppgift som ankommer på den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet överläts på en uppdragstagare att utföra. Vidare klargörs att det också behövs godkännande för att en uppdragstagare som har fått sitt uppdrag från tillståndshavaren i sin tur skall kunna uppdra åt någon annan (en tredje person) att utföra en sådan uppgift. Något uppdrag i ytterligare led är inte tillåtet (den tredje personen kan alltså inte få något godkännande att ge uppdraget vidare till en fjärde person). Kravet på godkännande enligt punkten 2 gäller oavsett om det är alla åtgärder eller bara vissa av dem som överläts. Bestämmelsen i tredje stycket gäller även den som anlitas av en uppdragstagare.

Tredje stycket har bearbetats redaktionellt för ökad tydlighet.

I fjärde stycket ges en möjlighet att undanta vissa uppdrag från kravet på godkännande. Bestämmelsen är avsedd för exempelvis återkommande kvalificerade expertuppdrag som är begränsade i tiden och som det inte rimligen kan krävas att tillståndshavaren utför. Ett annat exempel är uppdrag som avser åtgärder som är okomplicerade från kärntekniska utgångspunkter men kräver särskild yrkeskunskap. För att undantaget skall bli tillämpligt bör krävas att arbetet utförs under tillståndshavarens ledning. Överlåtelse av uppgifter från annan än tillståndshavaren kan inte undantas från kravet på godkännande.

8 §

Paragrafen ändras så att regeringen ges en möjlighet att generellt delegera möjligheten att komplettera ett tillstånd till kärnteknisk verksamhet med de villkor som behövs av säkerhetsskäl. Sådana villkors förhållande till innehållet i tillstånd meddelade enligt miljöbalken beskrivs närmare i avsnitt 8.1.

10 §

Enligt den nya bestämmelsen i andra stycket är den som bedriver kärnteknisk verksamhet skyldig att på eget initiativ underrätta tillsynsmyndigheten om allt som har betydelse för att säkerheten skall kunna upprätthållas.

Den som inte fullgör upplysningsskyldigheten kan föreläggas vite enligt 22 §. Prop. 2005/06:76

25 §

Paragrafen har ändrats så att brott mot den upphävda 6 § inte skall ingå i det straffbara området enligt första stycket 1.

Hänvisningen till 5 § i första stycket 1 har ändrats så att den endast avser paragrafens första stycke. Detta tydliggör att det endast är bedrivandet av verksamhet utan tillstånd som är straffbelagt, och inte att vidta åtgärder utan godkännande.

Sista stycket har justerats för att inte omfatta det nya andra stycket i 10 §.

9.2 Förslaget till lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220)

13 §

Paragrafens första stycke formuleras om så att det tydligt framgår att den som bedriver en verksamhet som inte primärt är verksamhet med strålning, men där det förekommer radioaktivt verksamhetsavfall, t.ex. förbränningsaska som innehåller cesium, också omfattas av skyldigheten att ta hand om detta avfall. Detta följer av att innehavet av avfallet utgör verksamhet med strålning enligt 5 §. Detta innebär vidare att verksamhetsutövaren har ett ekonomiskt ansvar för omhändertagandet och är skyldig att följa de föreskrifter och anvisningar beträffande avfallet som meddelas med stöd av lagen.

Genom första stycket 2 införs ett undantag från kraven i första punkten för de fall då det finns möjlighet att lämna avfall till en producent som är skyldig att ta hand om detta. Kravet i första stycket 1 på tillfredsställande hantering kvarstår dock till dess avfallet överlämnas. Producenten, som ju också bedriver verksamhet med strålning, är skyldig att ta hand om avfallet och följa de föreskrifter som meddelas med stöd av paragrafen liksom de bestämmelser om hantering av avfallet som finns i 15 kap. miljöbalken.

Bemyndigandet i andra stycket förtydligas så att det framgår att föreskriftsrätten gäller allt avfall och alla skyldigheter som omfattas av första stycket 1. Sådana skyldigheter kan, utöver den rent praktiska hanteringen av avfallet, även vara av ekonomiskt slag. Bemyndigandet avser strålskyddslagens område. Föreskrifter om producenters skyldighet att ta hand om avfall kan också meddelas med stöd av 15 kap. miljöbalken.

Kasserade strålkällor nämns inte längre särskilt i paragrafen eftersom detta inte är nödvändigt för att trygga hanteringen av sådana. Om en strålkälla har tjänat ut och innehavaren vill göra sig av med den, så utgör den radioaktivt avfall i verksamheten och omfattas av paragrafens bestämmelser. I annat fall regleras strålkällan av lagens övriga bestämmelser om verksamhet med strålning.

35 §

Paragrafen justeras för att överensstämma med 13 § i dess nya lydelse.

36 §

Den särskilda straffbestämmelsen för den som bryter mot föreskrifter meddelade med stöd av 13 § andra stycket tas bort.

41 §

Den tystnadsplikt som regleras i paragrafen utökas till att också gälla upplysningar som rör säkerhets- eller bevakningsåtgärder avseende transport eller förvaring av vissa starka strålkällor. En uppräknning av strålkällorna finns i bilaga 1 till HASS-direktivet.

Regeln tar sikte på privat verksamhet. För det allmännas verksamhet finns bestämmelser i 5 kap. 2 § sekretesslagen.

I lagen om transport av farligt gods (se prop. 2005/06:51) finns en bestämmelse om tystnadsplikt för uppgifter om transportskydd som även omfattar transporter av radioaktiva ämnen.

9.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:000) om ändring i sekretesslagen (1980:100)

5 kap. 2 §

Första stycket är nytt och innebär ett sekretesskydd som inte är begränsat i tiden för alla uppgifter som kan användas i syfte att åstadkomma kärnsprängningar eller spridning av kärnvapen. Bestämmelsen har inget skaderekvisit och är inte begränsad i tiden.

Ändringen i andra punkten innebär att sekretessen för säkerhets- eller bevakningsåtgärd utökas till att även omfatta transport och förvaring av radioaktiva ämnen som varken är klyvbart material eller utgör avfall. En förutsättning för att sekretessen skall gälla är att ett röjande av uppgifterna kan antas motverka syftet med säkerhets- eller bevakningsåtgärderna. I 41 § strålskyddslagen finns en regel om tystnadsplikt för annan verksamhet än det allmännas.

Tystnadsplikten som följer av denna paragraf har enligt 16 kap. 1 § sekretesslagen företräde framför meddelarfriheten.

9.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

7 §

Eftersom revisionen av Kärnavfallsfondens styrelse numera utförs av Riksrevisionen enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. tas bestämmelsen om att regeringen skall förordna om revisorer för granskning av myndigheten bort.

Uppdraget

Utredningen har haft i uppdrag att analysera förutsättningarna för säkerheten och strålskyddet vid de svenska kärnkraftverken mot bakgrund av de betydande förändringar som skett i omvärlden. Exempelvis har elmarknaden avreglerats och ägarförhållandena ändrats. Det första beslutet om att ställa av en reaktor har tagits och nya former av terroristhot har uppträtt.

Förändringarna kan direkt eller indirekt påverka insatserna på säkerhet och strålskydd vid kärnkraftverken och arbetet vid de två tillsynsmyndigheterna Statens strålskyddsinstitut (SSI) och Statens kärnkraftinspektion (SKI). Två frågor lyfts fram särskilt i direktiven, nämligen frågan om resurser och kompetens för att upprätthålla kärnsäkerhetsarbetet i Sverige och frågan om organisationen av den statliga tillsynen.

Säkerhets- och strålskyddsarbetet i Sverige i dag

Mot bakgrund av en översikt över kärnkraftsproduktionens uppbyggnad och situation i dag i Sverige lämnas en relativt utförlig beskrivning av dels den kravbild som gäller för säkerheten och strålskyddet vid kärnkraftverken, dels hur kärnsäkerhetsarbetet bedrivs och är organiserat i företagen och vid tillsynsmyndigheterna.

Kravbilderna är i stor utsträckning utvecklade för att svara mot Sveriges åtaganden enligt internationella konventioner och har utformats i enlighet med den samsyn som under årens lopp växt fram mellan olika länders regeringar och myndigheter. Vissa grundläggande principer tillämpas världen över när det gäller både reaktorsäkerhet och strålskydd. Också mellan kärnkraftsproducerande företag i olika länder har samsyn successivt utvecklats och erfarenheter utbytts till grund för säkerhets- och strålskyddsarbetet. Sverige medverkar aktivt sedan länge i det internationella samarbetet på dessa områden och vår lagstiftning är anpassad till vad som internationellt betraktas som god praxis.

I enlighet med internationellt vedertagna principer ligger ansvaret för att kärnkraftsproduktionen sker på ett säkerhets- och strålskyddsmässigt riktigt sätt på den som har tillstånd att driva anläggningen. Tillsyn utövas av nationella myndigheter. Den svenska lagstiftningen på området och ansvarsfördelningen mellan företag och myndigheter ansluter till dessa principer. Således är det företagets uppgift att vidmakthålla säkerheten och strålskyddet i verksamheten och att ta initiativ till förbättringar när erfarenheter från driften eller tillgång till ny teknik och nya metoder ger anledning till det. Myndigheternas uppgift är att utforma krav och förvissa sig om att företagen har förutsättningar att uppfylla dem, men inte att ange de tekniska lösningarna.

Kärnkraftsföretagen arbetar med säkerhets- och strålskyddsfrågorna på alla nivåer och har system och strukturer för detta som också granskas av tillsynsmyndigheterna.

Myndigheternas tillsyn omfattar dels föreskriftsarbete, dels löpande tillsyn och granskningar av planer på förändringar i verksamhet eller

Ekonomiska och politiska omvärldsförändringar

I betänkandet behandlas de nya förutsättningarna för kärnkraftsproduktionen till följd av främst förändringarna på elmarknaden. Konkurrensen och prisvariationerna har ökat och produktionen närmar sig kapacitetstaket samtidigt som det tills vidare är oklart hur länge de svenska kärnkraftverken får fortsätta att drivas. Sjunkande priser under flera år efter avregleringen har tillsammans med ökad skatt på kärnkraftsproduktionen inneburit en avsevärd ekonomisk press.

Sammantaget har förändringarna lett till en strävan hos kärnkraftsproducenterna att öka tillgängligheten och sänka produktionskostnaderna genom åtgärder som skulle kunna påverka även säkerhet och strålskydd. Effekterna är dock inte entydiga. Å ena sidan skall kostnaderna pressas, å andra sidan skall tillgängligheten vara hög, dvs. det skall förekomma så få och så korta störningar som möjligt i produktionen, vilket i sin tur förutsätter säker drift. Den första som drabbas av de ekonomiska följderna av en störning eller en olycka är kraftverket, och detta utgör ett inbyggt, starkt incitament för att upprätthålla säkerheten.

Utredningen har låtit undersöka hur det ekonomiska resultatet faktiskt utvecklats efter avregleringen inom två av kärnkraftsföretagen (Forsmarks Kraftgrupp AB och Oskarshamns Kraftgrupp AB) och därvid försökt att klarlägga om exempelvis säkerhetsmotiverade investeringar minskat eller skjutits på framtiden. Eftersom investeringar i modernisering och underhåll även förbättrar den tekniska säkerheten har det dock visat sig omöjligt att ur redovisningen urskilja någon sådan effekt. Kostnader som har anknytning till säkerhets- och strålskyddsarbetet kan inte heller särskiljas från andra drifts- och underhållskostnader. Samtidigt konstateras att medan företagen under 1990-talet styrdes enligt tekniska parametrar har styrningen under senare år blivit alltmer marknadsorienterad.

En fråga som utredningen tar upp särskilt är trenden att företagen rationaliserar genom att lägga ut verksamhet på t.ex. konsulter, entreprenörer eller underleverantörer (s.k. outsourcing). Hittills har det framför allt gällt arbetsuppgifter som inte är centrala för kärnkraftverkens drift – t.ex. städning – eller mer tidsbegränsade uppdrag i samband med revisionsavställningar eller större anläggningsarbeten. Det är inte osannolikt att outsourcing fortsätter eller ökar i omfattning. Eftersom det är angeläget att ansvarsförhållandena alltid är entydigt klarlagda föreslår utredningen en ändring i kärntekniklagen så att regeringen kan delegera till myndighet att besluta om föreskrifter som preciserar förutsättningarna för en tillståndshavare att lägga ut uppdrag.

Lika viktig som de tekniska förhållandena är säkerhetskulturen i företaget. Från företagets sida hävdas att säkerheten alltid prioriteras. Erfarenheter både i Sverige och utomlands från tillsynsmyndigheternas arbete på senare år, liksom en del händelser ute på verken, antyder emellertid att den mer ansträngda ekonomin kan ha negativ påverkan. Även om företagsledningens uttryckliga policy är att alltid sätta säkerheten främst är det tänkbart att den ekonomiska pressen leder till dubbla

budskap på andra nivåer i organisationen: sparkrav och strikt budget för den dagliga verksamheten är mer konkret för personalen än en överordnad och mer teoretisk policy.

Den ekonomiska pressen på den avreglerade marknaden kan väntas bestå. Utredningens bedömning är att kraven på tillsynsmyndigheterna därmed ökar att följa hur kärnsäkerhetsarbetet utvecklas. Detta gäller inte minst när reaktorerna åldras och alltfler moderniserings- och uppgraderingsbehov aktualiseras. Utfallet av förhandlingarna mellan staten och kraftindustrin om den fortsatta kärnkraftsavvecklingen kommer att ytterligare påverka kärnsäkerhetsarbetet hos både företag och myndigheter.

Tekniska faktorer

De förändringar i tekniska förutsättningar som utredningen studerat tyder inte på någon dramatisk utveckling för svensk del. Omfattande arbeten under 1990-talet med att verifiera och revidera de äldre konstruktionsförutsättningarna har lagt en god grund för fortsatt successiv förnyelse av befintliga reaktorer och för myndigheternas tillsyn däröver. Dagens svenska reaktorer har tack vare successiv modernisering en bättre teknisk säkerhet än vid tidpunkten för sin idrifttagning. Planer för fortsatta moderniseringar och uppgraderingar i varierande omfattning finns hos alla de tre kärnkraftsföretagen. I avvaktan på beslut om framtiden för Barsebäck 2 görs dock tills vidare inga andra än renodlat säkerhetsmotiverade investeringar där.

Förbättringar sker kontinuerligt av analysmetoder och kontroll och övervakningssystem. Exempel på detta är övergången från analog till programvarubaserad digital teknik i kontrollrummen, något som kräver vaksamhet på frågor om samspelet människa – teknik – organisation. Ett annat exempel är den ökade användningen av probabilistisk säkerhetsanalys för att fördjupa säkerhetsanalyserna och ge underlag för bland annat optimering av företagets säkerhetspåverkande investeringar.

Sammanfattningsvis har utredningen inte sett några tekniska omvärldsfaktorer som på ett avgörande sätt skulle hota säkerhets- eller strålskyddsarbetet. En av förutsättningarna för denna bedömning är en fortsatt aktiv utrednings- och tillsynsverksamhet hos både SKI och SSI när det gäller kärnkraftverken; för SKI:s del beträffande t.ex. granskning och värdering av de nya komponenter och system som installeras i anläggningarna och för SSI:s del beträffande t.ex. strålskyddet för personalen vid de utbyten av material och utrustning som skall ske och de arbeten som skall utföras inom kontaminerade områden. Myndigheternas resursbehov måste dessutom enligt utredningens mening ses i ljuset av de många gransknings- och tillståndsförfaranden som kommer att behöva hanteras om kärnkraftsföretagen fullföljer de effekthöjningar och moderniseringar m.m. som de planerar att genomföra de närmaste åren.

I sammanhanget tar utredningen upp ett problem som gäller möjligheterna att ompröva villkor eller ställa nya för tillstånd som givits enligt miljöbalken. Sedan år 1999 behövs tillstånd för kärnteknisk verksamhet enligt såväl miljöbalken som kärntekniklagen och strålskyddslagen. Reglerna är delvis överlappande och oklarhet kan råda om rätten för SSI eller SKI att föreskriva om strängare säkerhets- eller strålskyddsvillkor

för ett tillstånd som meddelats med stöd av miljöbalken. Enligt utredningens mening är det angeläget att anpassning av säkerhets- och strålskyddsvillkor skall kunna ske snabbt och smidigt när erfarenheter eller tillgång till ny teknik och nya metoder motiverar det. Ett förslag till ändring i miljöbalken i detta syfte finns i betänkandet.

Andra omvärldsförändringar

Internationellt pågår samarbete och utvecklas processer som har stor påverkan på det svenska säkerhets- och strålskyddsarbetet. Såväl inom IAEA som inom ICRP, de internationellt mest tongivande organisationerna på säkerhets- respektive strålskyddsområdet, arbetar man för närvarande med att uppdatera och förstärka standarder och utveckla principerna. Inom strålskyddsområdet räknar ICRP med att införliva också skydd av miljön i sina nya rekommendationer. Strävandena har samtidigt ökat både hos de västeuropeiska tillsynsmyndigheterna och hos kärnkraftsföretagen att internationellt harmonisera t.ex. säkerhetskrav. Europeiska kommissionen har tagit ett initiativ till ny lagstiftning som skulle kunna påverka framför allt SKI:s arbete i framtiden, men förslaget är tills vidare omtvistat.

En god säkerhetskultur vid kärnkraftverken och en fungerande rapportering av drifterfarenheter är väsentliga förutsättningar för kärnsäkerheten. De hot som en ständigt ökad kostnadspress kan innebära för säkerhetskulturen samtidigt som långa perioder av lugn och ostörd drift kan leda till självgodhet och bristande uppmärksamhet på avvikelser har uppmärksammats både av tillsynsmyndigheterna i Sverige och utomlands och av kraftföretagen. Detta har på senare tid illustrerats genom ett antal händelser vid olika kärnkraftverk.

Kärnkraftsföretagen strävar efter att följa och bedöma säkerhetsklimatet vid anläggningarna genom bl.a. enkäter till personalen och utvecklingen av säkerhetsindex. Inom SKI pågår arbete för att ta fram lämpliga indikatorer och utveckla tillsynsinsatser för att förstärka den ordinarie tillsynen och de årliga samlade värderingarna av anläggningarnas säkerhet och säkerhetsarbete. Den ingående granskning av de nationella säkerhetsprogrammen som sker vart tredje år inom ramen för den internationella kärnsäkerhetskonventionen bidrar till att i någon mån motverka eventuella tendenser till självgodhet. Spridning av erfarenheter och ”best practice” där kan vidare bidra till att i tid identifiera kommande problem.

Det finns farhågor hos både kärnkraftverken och myndigheterna att beredvilligheten från personalen att rapportera om missöden och avvikelser kan hämmas genom risk för åtal även vid bagatellartade avvikelser och när tillståndshavaren redan vidtagit åtgärder. Utredningen föreslår att ändring görs i kärntekniklagen och i strålskyddslagen för att bidra till att undanröja detta problem utan att fördenskull ändra det grundläggande kravet att misstanke om brott mot villkor och föreskrifter alltid skall anmälas till åklagare.

Flera frågor i samband med den kommande avvecklingen har betydelse för kärnsäkerhetsarbetet och för den tillsyn över miljöeffekter som successivt behöver byggas upp. Det är angeläget att dessa aspekter, framför allt sådana som rör reaktionen hos berörd personal och risken för

kompetensflykt liksom risken för krympande säkerhetsinvesteringar, beaktas i de förhandlingar som förbereds mellan staten och kraftindustrin om omställning av energisystemet.

De politiska besluten om att avveckla kärnkraften i Sverige, dvs. att definitivt upphöra med all kärnkraftsproduktion, har hittills inte lett till att konkreta avvecklingsåtgärder har börjat vidtas av typen nedmontering, dekontaminering av mark eller byggnader, etc. Barsebäck 1 har tagits slutligt ur kommersiell drift men kommer sannolikt att befinna sig i s.k. servicedrift fram till den tidpunkt då även Barsebäck 2 ställts av. Konkreta avvecklingsåtgärder i syfte att återställa en anläggningsplats till sådant skick att annan verksamhet kan bedrivas där kommer att dröja bland annat eftersom anläggningar måste finnas i drift för att ta hand om högaktivt avfall och använt bränsle samt stora volymer avfall av andra slag.

Utredningen anser att någon form av samordning bör ske av tillståndsprocesser för och tillsyn över de konkreta åtgärder som vidtas för att påbörja och sedan genomföra en fullständig avveckling. Såväl SSI och SKI som andra myndigheter kommer att involveras. Eftersom tidpunkten för mer omfattande sådana åtgärder ligger längre fram i tiden är frågan rimligen inte överhängande men bör tas upp i tid för att etablera en rationell lösning. Enligt utredningens mening bör ett första steg tas när större klarhet nåtts i fråga om den fortsatta tidplanen för kärnkraftens utfasning ur elsystemet genom att regeringen uppdrar åt berörda myndigheter att utarbeta ett samlat förslag till hur prövning och tillståndsgivning för konkreta avvecklingsåtgärder skall se ut samt överväga eventuella behov av författningsändringar. Efter terrorattackerna i USA den 11 september 2001 gjordes både i Sverige och utomlands översyner av de s.k. dimensionerande hotbilder som ligger till grund för kraven på både anläggningarnas konstruktion och skyddet mot obehörigt intrång. När det gäller anläggningarnas konstruktion har resultaten av översynerna inte visat på att några större förändringar bör krävas. När det gäller att skydda mot obehörigt intrång förbereder SKI föreskrifter med ytterligare skärpning av vissa krav. Inte heller här rör det sig emellertid om några revolutionerande förändringar; beredskapen vid kärnkraftverken är sedan länge väl utbyggd och övad. Den siktar till att ett radioaktivt utsläpp måste kunna hanteras oavsett orsaken till händelsen, alltså oavsett om det är en olycka eller en terroraktion. Övningarna baseras numera också på scenarier med terrorattacker. Det har dock under utredningsarbetet framkommit att utvärderingarna av övningarna inte alltid leder till att motiverade förbättringsåtgärder vidtas. Utredningen föreslår att regeringen uppdrar åt Räddningsverket som samordnande myndighet att regelbundet rapportera till regeringen om utfallet av övningarna och de åtgärder som detta föranlett.

Utredningen har också blivit uppmärksam på att information som skulle kunna användas i terroryfte kan bli tillgänglig genom att uppgifter som finns i handlingar från 1960-talet inom kort inte längre kommer att vara sekretessbelagda. För att begränsa denna risk föreslår utredningen ett mindre tillägg till sekretesslagen.

Kompetensförsörjning och forskning

En genomgång har gjorts av vilka kompetensbehov som är kritiska för att kärnkraftverken skall kunna drivas säkert till sista dag. En liten men viktig del av denna kompetens byggs upp vid universitet och högskolor, ofta i anslutning till forskningsverksamhet. Stora delar utgörs av personal med teknisk eller naturvetenskaplig grundutbildning som sedan byggt upp sin kompetens med hjälp av egen arbetserfarenhet men också kurser och vidareutbildning externt. Härtill kommer att både industrin och myndigheterna har behov av expertstöd från utomstående konsulter, expertis hos utrustningsleverantörer, osv.

I början av 1990-talet förutsågs att kompetensproblem skulle uppstå inom det kärntekniska området när kärnkraftverken skulle börja avvecklas. Farhågorna har inte besannats. I dag förutser kraftindustrin inte heller några större problem med kompetensförsörjningen. Sådana specialister som eventuellt försvinner från den svenska marknaden på grund av generationsskifte räknar företagen med att kunna anlita utomlands vid behov. Samtliga verk har en strategisk, rullande personalplanering för att i tid identifiera behov.

Inte heller myndigheterna ser några egentliga problem, även om främst SSI under senare år mött en del rekryteringsproblem när det gäller specialistkompetens inom radiokemi. SKI har en strategisk personalplan och SSI har påbörjat en liknande genomgång. I ett längre perspektiv finns det enligt utredningens mening anledning för både myndigheterna och industrin att vara vaksamma på utvecklingen när fler reaktorer avvecklas och övriga går mot slutet av sin livslängd. För återväxt av kompetens inom det kärntekniska området delar utredningen SKI:s bedömning att SKC-avtalet och den samordnade satsning som gjorts på forskning och utbildning inom det området ger en struktur som har förutsättningar att täcka SKI:s och branschens behov av strategisk kompetens de närmaste tio åren. Några farhågor om brist på generell kompetens förekommer inte såvida inte tillströmningen av studerande till tekniska och naturvetenskapliga utbildningar minskar radikalt.

Återväxten av strålskyddskompetens ter sig mer bekymmersam. Kärnkraftverkens framtida kompetensbehov inom strålskyddet ser visserligen ut att kunna tillgodoses, förutsatt att tillströmning till relevanta kurser och utbildningar inte minskar radikalt jämfört med nu, men SSI har pekat på problem när det gäller vissa högre utbildningar och delar av den spetskompetens som myndigheten är beroende av. Forskningsverksamheten på området har minskat på senare år.

En brist på strålskyddskompetens kan bli problematisk med tiden, när den kärntekniska verksamheten i Sverige alltmer får betoning på strålskyddet vid avfallshantering - sanering - rivning av anläggningar. Å andra sidan ligger den verksamheten ett antal år bort. Än så länge finns tid att bygga upp nödvändig kompetens. Utredningen föreslår att regeringen uppdrar åt SSI att kartlägga det strategiska kompetensbehovet inom strålskyddsområdet på lång sikt för den kärntekniska verksamheten i landet och lämna förslag till åtgärder för att säkerställa återväxten av kompetens. För tillsynsmyndigheternas del konstaterar utredningen att en rad pensionsavgångar kommer att ske de närmaste åren, samtidigt som liknande sker i många små konsultföretag som myndigheterna hittills

kunnat anlita. En viktig faktor fortsätter att vara det internationella samarbetet mellan expertmyndigheterna, vilket kommer att kräva såväl ekonomiska och personella resursinsatser som egna FoU-projekt. Utredningen anser att det är angeläget att myndigheterna ytterligare förstärker sin strategiska kompetens- och personalplanering och föreslår att regeringen uppdrar åt dem att återkommande rapportera om tillståndet för den strategiska kompetens som de är beroende av och även ge en översikt över tillståndet i branschen. Förslagsvis skulle detta göras i samband med den rapportering som vart tredje år sker i samband med utarbetandet av den svenska nationalrapporten till Kärnsäkerhetskonventionens partsmöten.

Förutsättningarna för en fungerande kompetensförsörjning på sikt är att det fortfarande bedrivs forskning och utbildning inom de berörda områdena. En genomgång visar att medan situationen för åtminstone de närmaste åren är betryggande när det gäller forskning på reaktorsäkerhetsområdet och MTO-frågor är läget mer kritiskt på strålskyddsområdet. Svårigheter att finna finansiering och en splittring av befintliga resurser på många, små forskargrupper gör att framtidsutsikterna inte ser ljusa ut. SSI väntas inom kort (november 2003) presentera ett förslag till forskningsstrategi inom strålskyddsområdet. Utredningen, som bedömer att frågan om den grundläggande strålskyddsforskningen går utöver vad utredningsuppdraget omfattar, utgår från att denna fråga måste komma upp till behandling i samband med de överväganden om forskningspolitiken som planeras äga rum i början av år 2004.

Under utredningsarbetet har framkommit att nuvarande utformning av kärntekniklagen (6 §) ofta misstolkas som att forskning på det kärntekniska området inte skulle vara tillåten ens när det gäller sådan forskning som kan bidra till utveckling av kärnsäkerheten. Eftersom detta kan hämma uppbyggnaden av viktig kompetens föreslår utredningen att paragrafen tas bort.

Tillsynens organisation

Till skillnad från vad som är fallet i en del andra länder har Sverige kärnsäkerhetstillsynen fördelad på två myndigheter, SSI och SKI. Uppdelningen av arbetsuppgifter dem emellan har varit i stort sett oförändrad sedan kärnkraftsproduktionen byggdes upp. Vid olika tillfällen har organisationsförändringar övervägts men avvisats. Det har ansetts innebära vissa fördelar att ha två självständiga myndigheter som var och en från sina utgångspunkter granskar det känsliga kärnsäkerhetsområdet. Samtidigt har det inneburit viss dubblering av verksamhet och då och då föranlett misshälligheter mellan myndigheterna.

För att få underlag för sina överväganden har utredningen låtit studera samband och arbetssätt hos de båda tillsynsmyndigheterna och göra en genomgång av principiellt tillgängliga organisationsalternativ. Utredarens uppfattning är att de problem som är förknippade med nuvarande ordning inte är så stora att de motiverar en drastisk organisationsförändring. De ändrade förutsättningar för kärnsäkerhetsarbetet som utredningen har identifierat kräver en fortsatt kontinuerlig och aktiv tillsyn från myndigheternas sida. Inte minst kommande beslut om en fastare plan för kärnkraftens avveckling kan påverka företagen och deras

personal på sådant sätt att skärpt vaksamhet är motiverad. Det bör dessutom gå att komma längre än f.n. i samarbetet mellan myndigheterna. Utredaren vill mot denna bakgrund inte förorda någon mer genomgripande förändring av kärnsäkerhetstillsynens organisation eller ansvarsfördelningen mellan SSI och SKI.

Författningsförslag

Som framgått under olika avsnitt ovan föreslår utredningen vissa författningsändringar. Bakgrunden är att utredningen kontaktat tillsynsmyndigheterna för att få synpunkter på eventuella oklarheter eller andra problem i tillämpningen av lagstiftningen på kärnsäkerhetsområdet. Synpunkter har också framförts direkt till utredningen av Vattenfall AB i samråd med Sydkraft AB.

Utredningen har valt att gå vidare med följande frågor:

- Bestämmelserna i lagstiftningen är inte entydiga om vilken rätt en tillståndshavare har att lägga ut uppgifter som ankommer på honom på uppdragstagare.
- Mandat för SKI att ställa ytterligare villkor för tillstånd brukar ges av regeringen i varje särskilt tillståndsbeslut. Ett generellt bemyndigande skulle vara rationellt.
- Det finns risk för dubblering och oklarheter i relationen miljöbalken – kärntekniklagen – strålskyddslagen.
- Nuvarande utformning av regler för anmälan till åklagare vid anmälan av misstag m.m. kan hämma rapporteringsviljan hos kärnkraftverkens personal.
- Uppgifter som möjligen skulle ge tillgång till information som kan användas i terrorismsyfte kan bli tillgängliga genom att sekretess upphör.
- Bestämmelserna i 6 § kärntekniklagen tolkas som om all forskning, dvs. även säkerhets- och strålskyddsmotiverad, är förbjuden.

Myndigheterna och kraftföretagen har också aktualiserat frågor om definitioner av avfallsbegrepp m.m. Utredningen anser dock inte att dessa frågor har ingått i uppdraget.

Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

*dels att 6 § skall upphöra att gälla,
dels att 5, 8 och 29 §§ skall ha följande lydelse.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

För kärnteknisk verksamhet krävs tillstånd enligt denna lag. Frågor om tillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

En tillståndshavare får efter godkännande av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer uppdra åt någon annan att vidta åtgärder som enligt denna lag skall utföras av tillståndshavaren.

En tillståndshavare får efter godkännande av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer uppdra åt någon annan att vidta åtgärder som enligt denna lag skall utföras av tillståndshavaren. *En uppdragstagare får inte utan godkännande i sin tur uppdra åt någon annan att vidta de åtgärder som uppdraget omfattar.*

Såvitt avser de åtgärder som godkännandet omfattar är även uppdragsgivaren att anse som tillståndshavare vid tillämpning av 10 och 17–29 §§.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva eller i det enskilda fallet besluta om undantag från godkännande som avses i andra stycket.

8 §

När ett tillstånd meddelas eller under ett tillstånds giltighetstid får *uppställas sådana villkor som behövs med hänsyn till säkerheten.*

När ett tillstånd meddelas eller under ett tillstånds giltighetstid får *regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer besluta om de ytterligare villkor för tillståndet som behövs med hänsyn till säkerheten.*

29 §

Till ansvar enligt denna lag döms inte om gärningen är ringa. Till ansvar döms inte heller om strängare straff för gärningen kan dömas ut enligt brottsbalken eller om ansvar kan dömas ut enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 2005/06:76
Bilaga 2

Vid bedömning av om gärningen är ringa skall särskilt beaktas om rättelse omedelbart vidtagits, efter det att gärningen upptäckts, av den som är ansvarig enligt denna lag, och det inträffade samtidigt anmäls till tillsynsmyndigheten.

Häri genom föreskrivs att 24 kap. 1 § miljöbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

24 kap.

1 §

Om en dom eller ett beslut som har meddelats i ett ansökningsmål enligt 21 kap. 1 § första stycket denna balk eller 7 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet avser tillstånd till en verksamhet enligt balken och domen eller beslutet har vunnit laga kraft, gäller tillståndet mot alla, såvitt avser frågor som har prövats i domen eller beslutet. Detsamma gäller beslut om tillstånd till miljöfarlig verksamhet som har meddelats av länsstyrelse eller kommun med stöd av 9 kap. 8 § samt beslut om tillstånd till markavvattning som har meddelats av länsstyrelse enligt 11 kap. Avser tillståndet utförandet av en vattenanläggning, innefattar det rätt att bibehålla anläggningen. Till följd av detta kapitel, 7 kap. 20 och 22 §§, 9 kap. 5 §, 10 kap. 12 § denna balk eller 2 kap. 10 § samt 7 kap. 13–17 §§ lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet, kan dock ett tillstånd begränsas eller förenas med ändrade eller nya villkor, eller återkallas och fortsatt verksamhet förbjudas. Ett sådant ingripande kan också ske genom brådskande förelägganden eller förbud enligt 26 kap. 9 § fjärde stycket.

Om ett tillståndsvillkor, ett föreläggande eller en föreskrift för kärnteknisk verksamhet eller verksamhet med strålning, som meddelats med stöd av lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet eller strålskyddslagen (1988:220), innebär strängare eller mer långtgående säkerhetsåtgärder eller strålskyddsåtgärder än de som framgår av dom eller beslut enligt första stycket, så skall de strängare eller mer långtgående åtgärderna gälla.

Med tillstånd avses i detta kapitel även godkännande av arbeten eller åtgärder enligt 11 kap. 16 §.

En omprövningsdom eller ett omprövningsbeslut har samma verkan som en tillståndsdöm eller ett tillståndsbeslut.

Härigenom föreskrivs att 38 § strålskyddslagen (1988:220) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

38 §

Till ansvar enligt denna lag döms inte i ringa fall. Till ansvar enligt denna lag döms inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken eller lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

Vid bedömning av om gärningen är ringa skall särskilt beaktas om rättelse omedelbart vidtagits, efter det att gärningen upptäckts, av den som är ansvarig enligt denna lag, och det inträffade samtidigt anmäls till tillsynsmyndigheten.

Härigenom föreskrivs att det i sekretesslagen (1980:100) skall införas en ny paragraf, 5 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 a §

Sekretess gäller för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning som kan leda till kärnsprängningar eller spridning av kärnvapen.

Förteckning över remissinstanser avseende betänkandet Kärnkraftverkens säkerhet och strålskydd (SOU 2003:100)

Göta hovrätt, Kammarrätten i Sundsvall, Riksåklagaren, Statskontoret, Krisberedskapsmyndigheten, Statens räddningsverk, Ekonomistyrningsverket, Riksrevisionen, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Hallands län, Stockholms universitet, Kungl. Tekniska högskolan KTH, Uppsala universitet, Lunds universitet, Chalmers tekniska högskola, Naturvårdsverket, Statens strålskydds-institut, Statens Kärnkraftinspektion, Lokala säkerhetsnämnden vid Ringhals kärnkraftverk, Lokala säkerhetsnämnden vid Oskarshamns kärnkraftverk, Lokala säkerhetsnämnden vid Forsmarks kärnkraftverk, Lokala säkerhetsnämnden vid Barsebäcks kärnkraftverk, Lokala säkerhetsnämnden vid Studsvik AB:s kärntekniska anläggningar, Statens råd för kärnavfallsfrågor – KASAM, Arbetsmiljöverket, Statens energimyndighet, Vattenfall AB, Östhammars kommun, Nyköpings kommun, Oskarshamns kommun, Kävlinge kommun, Svenska Naturskyddsföreningen, Svenska Läkaresällskapet/Svensk Förening för Radiofysik, Landsorganisationen i Sverige, Svensk Energi, Näringslivets Regelnämnd, Alrutz' Advokatbyrå AB, Barsebäck Kraft AB, Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen, Forsmarks Kraftgrupp AB, Fortum, Föreningen Kärnteknik, Greenpeace, Miljövänner för Kärnkraft, OKG AB, Ringhals AB, Studsvik AB, Svensk Kärnbränslehantering AB, Sydkraft AB, en privatperson.

Övergripande mål och principiella utgångspunkter

En naturlig utgångspunkt är miljömålet *Säker strålmiljö* (prop. 2000/01:130 *Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier*). I denna proposition, som riksdagen ställt sig bakom, sägs bl.a. att:

- År 2010 ska halterna i miljön av radioaktiva ämnen som släpps ut från alla verksamheter vara så låga att människors hälsa och den biologiska mångfalden skyddas. Det individuella dostillskottet till allmänheten ska understiga 0,01 mSv per person och år från varje enskild verksamhet.

Till detta lägger regeringen ett förtydligande att:

- Stråldoser begränsas så långt det är rimligt möjligt (*ALARA As Low As Reasonably Achievable*).
- Den högsta sammanlagda årliga effektiva stråldosen som individer ur allmänheten får utsättas för från verksamheter med strålning överstiger inte 1 mSv (millisievert) per person under ett år.

Dessa mål och principer sätter i många fall absoluta dosgränser för människor och miljö. IAEA:s (International Atomic Energy Agency) avfallskonvention (*Joint convention on the safety of spent fuel management and on the safety of radioactive waste management*) slår fast den fundamentala principen att det radioaktiva avfallets omhändertagande inte får skjutas över på kommande generationer.

För ett system för omhändertagande och slutförvar av IKA kan de principiella utgångspunkterna för att kunna uppfylla de övergripande strålskyddsmålen ovan och målen och utgångspunkterna för en miljöanpassad avfallshantering sammanfattas som följer:

1. Vad gäller *avfallet* så bör följande gälla:

- Allt radioaktivt avfall, utom sådant som friklassats, bör insamlas och omhändertas ("100 %-kravet").
- Avfallsmängderna bör minimeras och avfallets farlighet successivt minskas.
- ALARA-principen för stråldoser ska tillämpas.
- Hanteringen av IKA ska uppfylla strålskyddskraven i enlighet med det övergripande strålskyddsmålet och
  - a. strålskyddsnormer för hanteringspersonal,
  - b. strålskyddsnormer för allmänhet och miljö,
  - c. minimering av utsläpp och olycksrisker.
- Andra egenskaper hos avfallet än den joniserande strålningen måste beaktas, t.ex. biologiska och kemiska egenskaper.

2. Det *nationella avfallssystemet* bör uppfylla följande krav:

- Avfallssystemet ska vara organisatoriskt, miljömässigt, ekonomiskt och juridiskt väl fungerande.
- Ett tydligt producentansvar ska tillämpas så långt det är möjligt.
- Omhändertagandet av radioaktivt avfall ska inte medföra en obefogad belastning på kommande generationer.

Produktavfall och verksamhetsavfall

Enligt utredningens förslag kan i princip allt radioaktivt avfall hanteras enligt något av följande tre alternativ. Detta gör det möjligt att skapa ett sammanhängande system för att effektivt omhänderta allt IKA vad avser ansvar och finansiering.

Produktavfall

Sådant avfall som uppkommer genom användning/konsumtion, privat eller yrkesmässig, av produkter som saluförs på marknaden av producenter, tillverkare, leverantörer, importörer eller agenter kallas i det följande för produktavfall.

I denna kategori finns både produkter som kräver tillstånd i alla leden av hanteringen, t.ex. starka slutna strålkällor, och masskonsumtionsartiklar, som brandvarnare, där endast tillverkaren/importören behöver ha tillstånd för hanteringen.

Verksamhetsavfall

Radioaktiva ämnen uppträder naturligt i naturen. Dessa kan anrikas och koncentreras i vissa industriella verksamheter som hanterar stora mängder naturligt förekommande ämnen. Sådant avfall kallas verksamhetsavfall.

Övrigt avfall

Detta avser avfall som varken är produktavfall eller verksamhetsavfall. Detta kan inkludera visst driftsavfall, äldre avfall eller herrelöst avfall utan juridiskt ansvarig ägare, men utgör en mycket liten del av den totala mängden IKA.

2. Utredningens förslag

Producentansvar

Mina förslag

- Alla producenter av produkter med radioaktiva ämnen som komponenter eller produkter i form av strålkällor, ska åläggas ett producentansvar för det avfall som uppkommer då produkten eller den radioaktiva komponenten kasseras eller skrotas (produktavfall). Med producent avses den som tillverkar, till landet för in eller överlåter produkter som ger upphov till radioaktivt avfall. Detta ansvar ska omfatta en skyldighet att ta tillbaka produkterna efter avslutad användning och ombesörja avfallets slutliga omhändertagande.
- Producentansvaret bör omfatta en avgift till en särskild statlig fond för att täcka de totala omhändertagandekostnaderna för det uppkomna radioaktiva avfallet, inklusive slutförvar, om detta omhändertas i Sverige.
- För avfall som tas tillbaka av leverantören för att slutligt omhändertas i ursprungslandet bör i stället en bankgaranti eller motsvarande krävas.

- Avgiften ska även täcka en skälig andel av den totala kostnaden för det historiska avfall för vilket tidigare inget ekonomiskt producentansvar gällt.
- En statlig fond upprättas för att samla in och förvalta de avgifter som producenterna betalar in för omhändertagandet av IKA samt för att göra utbetalningar efter godkännande av SSI.
- Fonden knyts till Kärnavfallsfonden och har samma förvaltning som denna.
- SSI bör få en utvidgad roll när det gäller producentansvaret. SSI bör
  - pröva tillstånd och föra ett register över producenter
  - fastställa och debitera avgifter
  - ta emot ersättningskrav och godkänna utbetalningar
  - utfärda föreskrifter avseende hantering och finansiering av IKA
  - kontrollera och övervaka avfallshanteringssystemet.
- En särskild rådgivande nämnd med representanter från producent- och myndighetssidan bör knytas till SSI för att följa upp och granska SSI:s verksamhet inom detta område. Nämnden bör också kunna besluta om rekommendationer för verksamheten.
- Det nya systemet för producentansvar för IKA föreslås träda i kraft den 13 augusti 2005, samtidigt med den nya förordningen om avfall från elektriska eller elektroniska produkter, som avser att implementera EU-direktivet 2002/96/EG.

Verksamhetsavfall

Mina förslag

- Radioaktivt verksamhetsavfall, dvs. radioaktivt avfall som uppstår genom anrikning av naturligt förekommande radioaktivitet eller genom hantering av biomassa som innehåller nedfall från kärnvapenprov eller kärntechniska olyckor, exempelvis förbränning av bio-bränslen, ska hanteras enligt miljöbalkens bestämmelser om miljöfarlig verksamhet.
- Verksamheter som kan tänkas ge upphov till radioaktivt verksamhetsavfall bör i första hand tillståndsprövas enligt miljöbalken och detta ska föregås av en miljökonsekvensbeskrivning avseende strålningsrisker och uppkomsten av verksamhetsavfall.
- Verksamheter som ger upphov till verksamhetsavfall, men som ej tillståndsprövas enligt miljöbalken, ska regleras genom tillämpning av strålskyddslagen.
- Tillstånd till miljöfarlig verksamhet ska kunna innehålla villkor om preventiva åtgärder, som syftar till att undvika eller begränsa att radioaktivt verksamhetsavfall uppstår, och villkor för hur avfallet ska hanteras och omhändertas eller innehålla en delegering till tillsynsmyndigheten att utfärda vidare föreskrifter om avfallets hantering.
- I det fall miljödomstol eller länsstyrelse utfärdar villkor om omhändertagande av radioaktivt verksamhetsavfall som medför krav på finansiell säkerhet bör verksamhetsutövaren erlagga en *avgift till IKA-fonden* för att garantera att avfallet kan omhändertas korrekt vid

verksamhetens upphörande. Detta regleras i lagen om upprättandet av IKA-fonden.

- Strålskyddslagen ändras så att även verksamhetsavfall omfattas av lagens bestämmelser om ansvar för radioaktivt avfall genom att 13 § strålskyddslagen görs tillämplig på verksamhetsavfall genom att begreppet verksamhet med strålning utökas med ett tillägg i 5 § i samma lag.
- SSI bör
  - i tillämpliga fall utfärda generella föreskrifter för hantering och slutförvar av visst verksamhetsavfall med stöd av strålskyddslagen i enlighet med ändringarna ovan
  - ges rätten att kunna begära omprövning av verksamheter som ger upphov till radioaktivt verksamhetsavfall enligt 24 kap. miljöbalken och utpekas som tillsynsmyndighet i förordningen (1998:900) om tillsyn
  - ges i uppdrag att informera om problemen med radioaktivt verksamhetsavfall i relevanta branschorgan och att publicera allmänna råd för hantering av sådant avfall
  - samråda med Naturvårdsverket som ansvarigt för tillsyns- och föreskriftsrådet, som SSI bör ingå i.

Övrigt avfall

Mina förslag

- De betalningsskyldiga till IKA-fonden lämnar ett proportionellt bidrag till fonden för att täcka kostnaderna för omhändertagandet av övrigt avfall då ingen juridiskt ansvarig för avfallet går att fastställa.
- De som bedriver verksamhet med strålning som ger upphov till kontaminerat material eller inducerad strålning ska kunna åläggas att betala en avgift till IKA-fonden för omhändertagandet av avfallet.
- Länsstyrelserna bör få i uppgift att, vid sina inventeringar och förslag om åtgärder för att sanera kontaminerad mark och omhänderta farligt avfall vid gamla industrianläggningar, även inkludera radioaktivt avfall och radioaktivt kontaminerad mark. SSI bör få i uppgift att bistå länsstyrelserna och Naturvårdsverket med information och expertkunskap i detta arbete. Anslaget för sanering och omhändertagande av farligt avfall bör i förekommande fall även kunna utnyttjas för åtgärder för att sanera det radioaktiva avfallet.

Friklassning

Mina förslag

- SSI bör få möjligheten att besluta om generella undantag från strålskyddslagen när detta är befogat både ur strålskyddssynpunkt och vad gäller kraven på en effektiv hantering av IKA, s.k. friklassning
- Tillägg görs i strålskyddsförordningen (1988:293) för att uppnå detta syfte.

Mitt förslag om slutförvar

Staten bör snarast inleda förhandlingar med SKB om ett ramavtal för slutförvar av IKA på de grunder som jag diskuterat med SKB inom ramen för utredningen. Dessa innebär bl.a. att SKB åtar sig att slutförvara allt IKA som kräver sådant slutförvar i någon av sina existerande eller kommande anläggningar, till i princip ett självkostnadspris. De innebär också att SKB ska kunna erhålla ersättning även för åtgärder för anpassning av förvaren eller omprövning av villkoren för förvaren.

Min bedömning av Studsvik AB

De negativa effekterna av Studsvik AB:s monopolställning på marknaden för tjänster som berör IKA kommer väsentligt att minska om mina övriga förslag till ett nationellt system för IKA genomförs. Skälen för Studsvik AB och eventuella andra marknadsaktörer att inte omhänderta vissa typer av radioaktivt avfall bortfaller helt eller delvis. Jag bedömer därför att någon lagbunden plikt att omhänderta IKA inte behövs för närvarande. Statsmakterna bör dock följa utvecklingen noga.

Säkerhetsaspekter

Min bedömning

Säkerhetsaspekterna av radioaktivt avfall, genom bl.a. berörda myndigheters försorg, kommer att kunna regleras bättre än i dag när väl HASS-direktivet (High Activity Sealed Sources) och mina övriga förslag i utredningen har genomförts. Dessa kommer i sig att bidra till en ökad säkerhet genom att alla strålkällor blir noga kontrollerade och omhändertagna. Jag ser därför för närvarande inget behov av ytterligare åtgärder på detta område. Det är dock viktigt att berörda myndigheter fortlöpande gör riskbedömningar där hotbilden noga följs. Det kan vara påkallat att i vissa situationer skärpa säkerheten för särskilt utsatta transporter eller vid anläggningar som hanterar starka strålkällor.

Förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220)

Häri genom föreskrivs i fråga om strålskyddslagen (1988:220)

dels att 5 och 13 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 13 a och 23 a §§, samt närmast före 13 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Med verksamhet med strålning avses i denna lag

1. tillverkning, införsel, utförsel, transport, saluförande, överlåtelse, upplåtelse, förvärv, innehav och användning av eller annan därmed jämförlig befattning med radioaktiva ämnen,

2. användning av eller annan därmed jämförlig befattning med tekniska anordningar som kan alstra strålning.

Verksamhet med strålning föreligger även vid hantering av radioaktiva ämnen som uppkommit i en annan verksamhet än sådan som avses i första stycket.

13 §

Den som bedriver eller har bedrivit verksamhet med strålning skall svara för att det i verksamheten uppkomna radioaktiva avfallet hanteras och, när det behövs, slutförvaras på ett från strålskyddssynpunkt tillfredsställande sätt. Detsamma gäller kasserade strålkällor som använts i verksamheten.

Den som bedriver eller har bedrivit verksamhet med strålning skall svara för att det i verksamheten uppkomna radioaktiva avfallet hanteras och, när det behövs, slutförvaras på ett från strålskyddssynpunkt tillfredsställande sätt. Detsamma gäller kasserade strålkällor som använts i verksamheten, *eller sådana radioaktiva ämnen som avses i 5 § andra stycket.*

Om det är påkallat från strålskyddssynpunkt får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att den som bedriver eller har bedrivit verksamhet med strålning skall svara för att det i verksamheten uppkomna radioaktiva avfallet hanteras eller slutförvaras på särskilt angivet sätt.

Producentansvar

13 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för producenter att se till att radioaktivt avfall av sådana produkter som producenten tillverkar, till landet för in eller överlåter samlas in, omhändertas och, vid behov, slutförvaras på ett från strålskyddssynpunkt tillfredsställande sätt.

23 a §

Tillstånd enligt denna lag behövs inte för sådan verksamhet som avses i 5 § andra stycket, om tillstånd krävs enligt miljöbalken (1998:808) och annat inte föreskrivits i tillstånd som meddelats enligt den lagen.

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Avgifter skall betalas enligt denna lag för att finansiera insamling, omhändertagande och slutförvar av radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet.

Med radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet avses i denna lag

1. radioaktivt avfall från produkter som innehåller radioaktiva ämnen (produktavfall),
2. radioaktivt avfall som uppkommer till följd av bedrivandet av miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken (verksamhetsavfall), och
3. avfall från material och föremål som kontaminerats av radioaktiva ämnen eller blivit radioaktiva genom induktion samt radioaktivt avfall som påträffas utan att någon ansvarig innehavare kan identifieras (övrigt avfall).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som närmare definierar vad som utgör radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet.

Skyldighet att betala avgift

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare bestämmelser om betalningsskyldighet enligt denna lag.

Avgiftsskyldighet får föreskrivas för den som

1. tillverkar, till Sverige för in eller säljer produkter som ger upphov till produktavfall,
2. bedriver miljöfarlig verksamhet där verksamhetsavfall uppkommer, eller
3. om det finns särskilda skäl, är innehavare av övrigt avfall.

Avgiftens omfattning

3 § Avgift enligt denna lag omfattar kostnaderna för identifiering, insamling, transport, behandling, mellanlagring och slutförvaring av sådant radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet som avses i 1 §.

Avgifterna skall vidare täcka myndigheternas kostnader för administration och tillsyn över avgiftssystemet, kostnaderna för förvaltningen av den fond som avses i 7 § andra stycket samt kostnader för information till allmänheten och andra i frågor som rör insamling och omhändertagande av radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet.

Säkerhet vid omhändertagande av radioaktivt avfall i annat land

4 § Gör den som är avgiftsskyldig enligt denna lag gällande att det radioaktiva avfallet kommer att föras ut ur landet för ett säkert omhändertagande får i stället för avgift en säkerhet minst motsvarande bankgaranti ställas. Säkerheten skall minst motsvara en beräknad kostnad för omhändertagande av den största mängd radioaktivt avfall som den avgiftsskyldige vid varje tidpunkt kan ansvara för om avfallet skulle stanna i landet.

Frågan om säkerhet prövas av den myndighet regeringen bestämmer. Ett beslut om säkerhet får ändras när det finns anledning till det.

Skyldighet att lämna uppgifter

5 § Var och en som är skyldig att betala avgift enligt vad som föreskrivits med stöd av 2 § skall i enlighet med vad som föreskrivs av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer göra anmälan, lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för att fastställa avgiftens eller i förekommande fall säkerhetens storlek.

Fastställande och betalning av avgift

6 § Avgiftsbeloppet fastställs av den myndighet regeringen bestämmer.

Avgiften bestäms för att täcka den beräknade framtida kostnaden enligt 3 § för det radioaktiva avfall som är direkt hänförligt till den avgiftsskyldiges verksamhet.

Vidare skall avgiften täcka den avgiftsskyldiges skäligen andel av kostnaderna enligt 3 § för sådant radioaktivt avfall enligt 1 § för vilket det tidigare inte betalats någon avgift.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur avgiften skall beräknas och fastställas enligt denna paragraf.

7 § Avgiften skall betalas till den myndighet som regeringen bestämmer.

Avgiftsmedlen skall föras över till Kärnavfallsfonden som förvaltar medlen särskilt. För förvaltningen i övrigt gäller reglerna i 7–7 b §§ lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

8 § Beslut om betalning av avgift får verkställas enligt utsökningsbalken.

Användning av avgiftsmedlen

9 § Avgift som har betalats enligt denna lag får användas för att ersätta sådana kostnader som avses i 3 §. Den myndighet regeringen bestämmer beslutar om utbetalning ur fonden.

Den som betalat avgift enligt 7 § eller som på dennes uppdrag bedriver sådan verksamhet och vidtar sådana åtgärder som ger upphov till de kost-

nader som avses i 3 § första stycket har rätt att erhålla ersättning ur fonden för uppkomna kostnader. Detsamma skall gälla den som tar hand om radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet på uppdrag av den myndighet som avses i första stycket.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter med de krav som skall vara uppfyllda för att en verksamhet skall vara berättigad till ersättning ur fonden.

Ersättningen för uppkomna kostnader enligt 3 § skall beräknas och bestämmas i enlighet med föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer.

Tillsyn och sanktioner

10 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och föreskrifter meddelade med stöd av lagen utövas av den eller de myndigheter regeringen bestämmer.

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som krävs för att lagens regler skall efterlevas. Ett föreläggande får förenas med vite.

11 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. underlåter att göra anmälan eller efter anmodan lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som krävs för fastställande av avgift enligt 5 §, eller

2. lämnar oriktiga uppgifter i samband med begäran om ersättning enligt 9 §.

Överklagande

12 § Beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Härigenom föreskrivs att 24 kap. 7 § miljöbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

24 kap.

7 §

Ansökan om prövning som avses i 3–6 §§ får göras hos miljödomstol av Naturvårdsverket, Kammarkollegiet och länsstyrelsen. Skall frågan prövas av någon annan myndighet än domstol eller av kommun, får den tas upp utan någon särskild framställning.

Ansökan om prövning som avses i 3–6 §§ får göras hos miljödomstol av Naturvårdsverket, Kammarkollegiet och länsstyrelsen *samt av Statens strålskyddsinstitut vad avser sådan verksamhet som avses med verksamhet med strålning enligt strålskyddslagen (1988:220)*. Skall frågan prövas av någon annan myndighet än domstol eller av kommun, får den tas upp utan någon särskild framställning.

En ansökan om sådan prövning som avses i första stycket får även göras av en kommun i den utsträckning kommunen har övertagit tillsynen med stöd av 26 kap. 3 § fjärde stycket. Har tillståndet meddelats av länsstyrelsen, görs ansökan hos länsstyrelsen.

Förteckning över remissinstanser avseende betänkandet Radioaktivt avfall i säkra händer (SOU 2003:122)

Svea hovrätt (Miljööverdomstolen), Kammarrätten i Sundsvall, Riksåklagaren, Statskontoret, Försvarmakten, Försvarets materielverk, Krisberedskapsmyndigheten, Statens räddningsverk, Totalförsvarets forskningsinstitut, Socialstyrelsen, Ekonomistyrningsverket, Riksrevisionen, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Stockholms universitet, Kungl. Tekniska högskolan KTH, Karolinska Institutet, Uppsala universitet, Lunds universitet, Chalmers tekniska högskola, Linköpings universitet, Umeå universitet, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Statens strålskyddsinstitut, Statens Kärnkraftinspektion, Statens råd för kärnavfallsfrågor – KASAM, Kärnavfallsfondens styrelse, Statens geotekniska institut, Boverket, Arbetsmiljöverket, Konkurrensverket, Sveriges geologiska undersökning, Statens energimyndighet, Jernkontoret, Vattenfall AB, Stockholms läns landsting, Uppsala läns landsting, Skåne läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Västerbottens läns landsting, Svenska Kommunförbundet, Svenska Läkaresällskapet/Svensk Förening för Radiofysik, Företagarnas Riksorganisation, Svenska Naturskyddsföreningen, Svensk Handel, Svenskt Näringsliv, Näringslivets Regelnämnd, Greenpeace, Miljöförbundet Jordens Vänner, Näringslivets Miljöchefer, Svensk Kärnbränslehantering AB, Svenska Renhållningsverksföreningen, Världsnaturfonden WWF, Återvinningsindustrierna, Huddinge universitetssjukhus, Karolinska sjukhuset, Universitetssjukhuset i Linköping, Universitetssjukhuset i Lund, Malmö universitetssjukhus, Norrlands universitetssjukhus, Akademiska sjukhuset i Uppsala, Avesta-Polarit, Brandvarnargruppen, El-Kretsen AB, Aktiebolaget Järnbruksförnödenheter, Metallvärden AB, SAKAB, Sodahuskommittén, Studsvik AB, Stora Enso, Stena Gotthard AB, Swelarm.

Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Säkerheten vid kärnteknisk verksamhet skall upprätthållas genom att de åtgärder vidtas som krävs för att

1. förebygga fel i eller felaktig funktion hos utrustning, felaktigt handlande eller annat som kan leda till en radiologisk olycka, och

1. förebygga fel i eller felaktig funktion hos utrustning, felaktigt handlande, *sabotage* eller annat som kan leda till en radiologisk olycka, och

2. förhindra olovlig befattning med kärnämne eller kärnavfall.

Den som bedriver kärnteknisk verksamhet skall när det påkallas av olyckstillbud, hot eller annan liknande anledning snarast till den myndighet som avses i 16 § lämna sådana upplysningar som har betydelse för bedömningen av säkerheten enligt första stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om åtgärder som avses i första stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om åtgärder som avses i första *och andra* stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

Förteckning över remissinstanser avseende betänkandet Vår beredskap efter den 11 september (SOU 2003:32)

Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Hovrätten för Nedre Norrland, Stockholms tingsrätt, Malmö tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Kammarrätten i Sundsvall, Kammarrätten i Jönköping, Justitiekanslern, Riksåklagaren, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Säkerhetspolisen, Registernämnden, Datainspektionen, Statskontoret, Migrationsverket, Utlänningsnämnden, Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt, Krisberedskapsmyndigheten, Statens räddningsverk, Styrelsen för psykologiskt försvar, Kustbevakningen, Försvarshögskolan, Totalförsvarets forskningsinstitut, Totalförsvarets pliktverk, Försvarets underrättelsenämnd, Socialstyrelsen, Smittskyddsinstitutet, Tullverket, Finansinspektionen, Riksskatteverket, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten, Stockholms universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten, Lunds universitet, juridiska fakulteten, Uppsala universitet, juridiska fakulteten, Statens jordbruksverk, Livsmedelsverket, Statens veterinärmedicinska anstalt, Statens strålskyddsinstitut, Statens kärnkraftinspektion, De lokala säkerhetsnämnderna vid kärntekniska anläggningar, Post- och telestyrelsen, Banverket, Vägverket, Sjöfartsverket, Luftfartsverket, Affärsverket svenska kraftnät, Statens energimyndighet, Elsäkerhetsverket, Svenska Kommunförbundet, Stockholms kommun, Göteborgs kommun, Malmö kommun, Landstingsförbundet, Sveriges advokatsamfund, Tjänstemännens Centralorganisation, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Föreningen Svenskt Näringsliv, Facket för service och kommunikation, Svensk Handel, Svenska polisförbundet, ST-Polisväsende, Officersförbundet, Sveriges Reservofficersförbund, Värnpliktsrådet, Civilpliktsrådet, Försvarsförbundet, TULL-KUST, Utrikespolitiska Institutet, Utredningen om utveckling av området civil säkerhet inom Östersjöstaternas råd (Fö 2002:03)

Förslag till lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet³

dels att 6 § skall upphöra att gälla,
dels att 4, 5, 8, 10 och 25 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Säkerheten vid kärnteknisk verksamhet skall upprätthållas genom att de åtgärder vidtas som krävs för att

1. förebygga fel i eller felaktig funktion hos utrustning, felaktigt handlande eller annat som kan leda till en radiologisk olycka, och

1. förebygga fel i eller felaktig funktion hos utrustning, felaktigt handlande, *sabotage* eller annat som kan leda till en radiologisk olycka, och

2. förhindra olovlig befattning med kärnämne eller kärnavfall.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om åtgärder som avses i första stycket.

5 §

För kärnteknisk verksamhet krävs tillstånd enligt denna lag. Frågor om tillstånd prövas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

En tillståndshavare får efter godkännande av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer uppdra åt någon annan att vidta åtgärder som enligt denna lag skall utföras av tillståndshavaren.

Endast om det har godkänts av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *får*

1. en tillståndshavare uppdra åt någon annan att vidta åtgärder som enligt denna lag skall utföras av tillståndshavaren, *och*

2. en uppdragstagare som avses i 1 uppdra åt någon annan att vidta de åtgärder som uppdraget omfattar.

Såvitt avser de åtgärder som godkännandet omfattar är även uppdragstagaren att anse som tillståndshavare vid tillämpning av 10 och 17–29 §§.

³ Lagen omtryckt 1992:1536.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag eller i det enskilda fallet ge dispens från kravet på godkännande som avses i andra stycket 1.

8 §

När ett tillstånd meddelas eller under ett tillstånds giltighetstid får uppställas sådana villkor som behövs med hänsyn till säkerheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får när ett tillstånd meddelas eller under dess giltighetstid besluta om de villkor som behövs med hänsyn till säkerheten.

10 §

Den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet skall svara för att de åtgärder vidtas som behövs för

1. att med hänsyn till verksamhetens art och de förhållanden under vilka den bedrivs upprätthålla säkerheten,
2. att på ett säkert sätt hantera och slutförvara i verksamheten uppkommet kärnavfall eller däri uppkommet kärnämne som inte används på nytt, och
3. att på ett säkert sätt avveckla och riva anläggningar i vilka verksamheten inte längre skall bedrivas.

Den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet skall i samband med olyckstillbud, hot eller annan liknande anledning snarast till den myndighet som avses i 16 § lämna sådana upplysningar som har betydelse för bedömningen av säkerheten.

25 §⁴

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bedriver kärnteknisk verksamhet utan tillstånd enligt 5 § eller 5 a § andra stycket eller bryter mot 6 §,

1. bedriver kärnteknisk verksamhet utan tillstånd enligt 5 § första stycket eller 5 a § andra stycket,

⁴ Senaste lydelse 2000:169.

2. åsidosätter sin anmälningsskyldighet enligt 7 a–7 c §§, eller

3. åsidosätter villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag.

Den som i övrigt med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 10 § döms till böter eller fängelse i högst två år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

Härigenom föreskrivs att 13, 35, 36 och 41 §§ strålskyddslagen (1988:220) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

Den som bedriver eller har bedrivit verksamhet med strålning skall svara för att det *i verksamheten uppkomna* radioaktiva avfallet hanteras och, när det behövs, slutförvaras på ett från strålskyddssynpunkt tillfredsställande sätt. *Detsamma gäller kasserade strålkällor som använts i verksamheten.*

Om det är påkallat från strålskyddssynpunkt får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att den som bedriver eller har bedrivit verksamhet med strålning skall svara för att det i verksamheten uppkomna radioaktiva avfallet hanteras eller slutförvaras på särskilt angivet sätt.

Den som bedriver eller har bedrivit verksamhet med strålning skall svara för att det radioaktiva avfall *som förekommer i verksamheten*

1. hanteras och, när det behövs, slutförvaras på ett från strålskyddssynpunkt tillfredsställande sätt, *eller*

2. överlämnas till en producent som i enlighet med bestämmelser som har meddelats med stöd av 15 kap. 6 § miljöbalken är skyldig att ta hand om avfallet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldigheterna i första stycket.

35 §

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 6 §, 7 §, 9–11 §§ eller 13 § första stycket.

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet bryter mot 6 §, 7 §, 9–11 §§ eller 13 § första stycket 1.

36 §¹

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot 16 § första stycket eller 20 § 1, 2 eller 4,

¹ Senaste lydelse 2000:264.

2. bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 12 § första stycket, 13 § andra stycket, 14 §, 15 §, 16 § andra stycket, 17 §, 19 § första stycket, 20 § 3 eller 21 §,

2. bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 12 § första stycket, 14 §, 15 §, 16 § andra stycket, 17 §, 19 § första stycket, 20 § 3 eller 21 §,

3. bryter mot villkor som meddelats med stöd av 26 eller 27 §,

4. bryter mot föreläggande eller förbud som meddelats med stöd av 32 § första stycket.

41 §

Den som har tagit *befattning med ett ärende enligt* denna lag får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han därvid har fått veta om affärs- eller driftsförhållanden eller förhållanden av betydelse för landets försvar.

Den som har tagit *del av uppgifter på grund av bestämmelser i denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen*, får inte obehörigen röja eller utnyttja *uppgifterna, om dessa avser*

1. affärs- eller driftsförhållanden,

2. förhållanden av betydelse för landets försvar, eller

3. *säkerhets- och bevakningsåtgärder som avser transport eller förvaring av sådana radioaktiva ämnen som anges i rådets direktiv 2003/122/Euratom av den 22 december 2003 om kontroll av slutna radioaktiva strålkällor med hög aktivitet och herrelösa strålkällor².*

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

² EUT L 346, 31.12.2003, s. 57 (Celex 32003L0122).

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100)¹ i stället för dess lydelse enligt lagen (2006:000) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2005/06:51

Föreslagen lydelse

5 kap.

2 §²

Sekretess gäller för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning som kan användas i syfte att åstadkomma kärnsprängning eller spridning av kärnvapen.

Sekretess gäller för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om säkerhets- eller bevakningsåtgärd med avseende på

1. byggnader eller andra anläggningar, lokaler eller inventarier,
2. tillverkning, förvaring, utlämning eller transport av pengar eller andra värdeföremål samt transport eller förvaring av vapen, ammunition, sprängämnen, klyvbart material eller *radioaktivt avfall*,
3. telekommunikation eller system för automatiserad behandling av information,
4. behörighet att få tillgång till upptagning för automatiserad behandling eller annan handling,
5. den civila luftfarten eller den civila sjöfarten,
6. transporter på land av farligt gods, om det kan antas att syftet med åtgärden motverkas om uppgiften röjs.

¹ Lagen omtryckt 1992:1474.

² Senaste lydelse 2004:507.

Förslag till lag om ändring i lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

Prop. 2005/06:76
Bilaga 9

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Kärnavfallsfonden leds av en styrelse, som skall förvalta medlen i fonden enligt 7 a och 7 b §§. Styrelsen skall årligen till regeringen lämna en redovisning som avser förvaltningen under det gångna året.

Regeringen utser *styrelse* i Kärnavfallsfonden *och förordnar om revisorer för granskning av styrelsens förvaltning.* Regeringen utser *styrelsen* i Kärnavfallsfonden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

¹ Lagen omtryckt 1995:1544.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2006-01-19

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Magnusson, justitierådet Leif Thorsson och f.d. regeringsrådet Karl-Ingvar Rundqvist.

Enligt en lagrådsremiss den 15 december 2005 (Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,
2. lag om ändring i strålskyddslagen (1988:220),
3. lag om ändring i lagen (2006:000) om ändring i sekretesslagen (1980:100),
4. lag om ändring i lagen (1992:1537) om finansiering av framtida utgifter för använt kärnbränsle m.m.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Ulf Yngvesson.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 2 februari 2006

Närvarande: Statsministern Persson, statsråden Ringholm, Freivalds, Sahlin, Messing, Y. Johansson, Bodström, Sommestad, Andnor, Nuder, M. Johansson, Björklund, Holmberg, Jämtin, Österberg, Orback, Baylan.

Föredragande: Sommestad

Regeringen beslutar proposition Kärnsäkerhet och strålskydd.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Lag om ändring i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet	4 och 5 §§	
Strålskyddslagen (1988:220)	13 §	32003L0122
